

Klaar voor de toekomst!

Samen werken aan onderwijskwaliteit

Sectorakkoord VO 2014-2017

Onderhandelaarsakkoord, 17 april 2014

Dit sectorakkoord wordt gesloten tussen:

- De staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, handelend als bestuursorgaan, hierna genoemd OCW,
- De VO-raad, sectororganisatie en belangenbehartiger van besturen en scholen in het voortgezet onderwijs, hierna genoemd VO-raad.

Inleiding

Op 19 september 2013 hebben het kabinet en de Stichting van het Onderwijs het Nationaal Onderwijsakkoord afgesloten. Dat akkoord, dat aansluit bij het Regeerakkoord Rutte II en afspraken bevat voor de hele onderwijskolom, wordt uitgewerkt in diverse sectorakkoorden. Dit is het Sectorakkoord voor het voortgezet onderwijs (VO). Hierin hebben de VO-raad – als vertegenwoordiger van schoolbesturen en scholen in het VO – en het ministerie van OCW afspraken gemaakt over prioriteiten, doelstellingen, maatregelen en investeringen in het voortgezet onderwijs in de periode tot en met 2017.

Met dit Sectorakkoord geven we invulling aan de ambities die zijn geformuleerd in het Regeerakkoord en zijn beschreven in het Nationaal Onderwijsakkoord en de *Lerarenagenda*. Bij het opstellen van dit akkoord hebben we echter vooral ook voortgebouwd op (de ervaringen met en resultaten van) eerder genomen maatregelen en afgesloten akkoorden, zoals het *Bestuursakkoord VO 2012-2015* en het *Actieplan Beter Presteren* uit 2011. Met deze initiatieven is immers een belangrijke impuls gegeven aan het verbeteren van de onderwijskwaliteit via onder meer opbrengstgericht werken, het beter inspelen op verschillen tussen leerlingen, het versterken van een ambitieuze leercultuur op scholen en het versterken van het leren door leraren en schoolleiders.¹

Het Sectorakkoord 2014 – 2017 bestendigt en verstevigt de ingeslagen richting. Het voortgezet onderwijs presteert goed; tegelijk willen we vanuit een kritische en eerlijke zelfreflectie werk maken van zaken die nog niet zo goed gaan. Het onderwijs kan altijd beter. Er zijn nog veel scholen met verbeterpotentieel. Dat moeten we de komende jaren aanboren en benutten.

Daarnaast creëert dit Sectorakkoord de kans werk te maken van het organiseren van eigentijds onderwijs. Maatschappelijke ontwikkelingen als individualisering, digitalisering, globalisering, ontgroening en vergrijzing vragen om een antwoord van de sector. De VO-raad organiseerde daarom in het voorjaar van 2014 de VO2020-tour om samen met het veld tot een gedeelde visie op het onderwijs van de toekomst te komen. Wat verwacht de maatschappij van ons? Hoe bereiden scholen zich daarop voor en wat heeft de sector daarvoor nodig? De uitkomsten van deze tour vinden hun weerslag in de ambities en bijbehorende afspraken die in dit Sectorakkoord zijn beschreven, en laten zien in welke richting het VO zich de komende jaren wil ontwikkelen. Het toekomstbestendig maken van het voortgezet onderwijs en het beter kunnen inspelen op de verschillende talenten van jongeren zijn de belangrijkste opgaven voor de sector.

Met het Sectorakkoord presenteren we een samenhangende en gezamenlijke visie op de belangrijkste maatschappelijke uitdagingen van deze tijd. De kwaliteitsafspraken in het Sectorakkoord stralen ambitie uit en dragen bij aan de juiste condities om deze ambities te kunnen realiseren. Als we nu beginnen met het anticiperen op de toekomst van leerlingen, kan dat op het juiste tempo en op een weloverwogen manier.

¹ Met dit Sectorakkoord vervalt het *Bestuursakkoord 2011-2015*. De nu nog niet gerealiseerde afspraken uit het Bestuursakkoord maken deel uit van het Sectorakkoord. Uit de *midterm review* van 2013 blijkt dat de realisatie van de doelstellingen in het Bestuursakkoord op koers ligt.

De sector gaat aan de slag om het onderwijs op passende wijze aan te laten sluiten bij ontwikkelingen in de maatschappij en de veranderende behoeften van leerlingen en ouders. Het gevoel van urgentie om nu door te pakken en meters te maken is volop aanwezig in de sector. Dit is het moment om kansen te grijpen en mogelijkheden te benutten. Als we op passende wijze inspelen op de maatschappelijke ontwikkelingen die op ons afkomen, voorkomen we dat er een kloof ontstaat tussen het voortgezet onderwijs en de wereld van straks. De sector wil zelf regie nemen over het toekomstbestendig maken van het onderwijs. De sector vraagt daarvoor om vertrouwen en ruimte: ruimte voor scholen om eigen accenten te leggen in het onderwijsaanbod, onderwijsinhoud te vernieuwen en om adequaat te anticiperen op veranderingen. Dat vraagt om meer professionaliteit van leraren, schoolleiders en bestuurders²; het vraagt bovendien om leiderschap en durf om de ruimte die er is goed te benutten. Wij geven met dit Sectorakkoord een impuls aan de verdere ontwikkeling van professionele onderwijsorganisaties, waarin professionals vanuit een gedeelde visie op onderwijs voor een gezamenlijke opdracht staan: het realiseren van toekomstbestendig voortgezet onderwijs. Die beweging willen we bovendien ondersteunen door adequate, daarop aansluitende verhoudingen in verantwoording en toezicht. De sector beseft dat vertrouwen en ruimte ook verdiend moet worden. Het versterken van de lerende cultuur en de horizontale verantwoording, waardoor de opbrengsten zullen verbeteren kan leiden tot terugtreden van het toezicht op het moment dat de verbetering daadwerkelijk is gerealiseerd.

De kwaliteitsafspraken in het Sectorakkoord vormen een fundament voor het anticiperen op toekomstige ontwikkelingen, doen recht aan variëteit en verscheidenheid binnen de sector en bieden ruimte voor lokale en regionale verschillen. Ruimte voor maatwerk aan leerlingen vraagt ook om ruimte voor docenten en schoolleiders. Een uniform recept voor goed onderwijs bestaat niet: meerdere vormen en aanpakken leiden tot goede resultaten. Goed, toekomstbestendig onderwijs komt bovendien tot stand in het samenspel van bij het onderwijs betrokken partijen. Samen maken we de school: docenten, onderwijsondersteunend personeel, schoolleiding en bestuurders, ieder vanuit complementaire rollen en eigen verantwoordelijkheden. Samenwerking en dialoog met ouders, (gemeentelijke) overheden en andere partners zijn daarbij onontbeerlijk. Niet voor niets zijn samenwerking en verbinding daarom cruciale uitgangspunten in dit sectorakkoord.

Dit Sectorakkoord gaat uit van het principe van wederkerigheid tussen de overheid (OCW) en de sector. Duurzaam werken aan onderwijskwaliteit kan alleen als er sprake is van een gedeelde visie en gemeenschappelijke ambities. Duurzaam werken aan onderwijskwaliteit vergt van alle betrokkenen commitment en inspanning:

- van de VO-sector het realiseren van de overeengekomen doelen op middellange termijn en het op transparante wijze afleggen van rekenschap. De sector wil een betrouwbare partner zijn en daarop aanspreekbaar zijn; hij wil het vertrouwen verdienen. Dat vraagt van de sector een visie op de toekomst, maar altijd ingegeven door kritische reflectie op heden en verleden; wat leren we hiervan en wat kunnen we verbeteren?
- van de overheid en de samenleving vertrouwen in en ruimte voor de capaciteiten van bestuurders, schoolleiders, leraren en onderwijsondersteunend personeel;³

² Met deze stelling sluiten wij aan bij de analyse van de Onderwijsraad (2013), *Een smalle kijk op onderwijskwaliteit*.

³ Ontleend aan: *Nationaal Onderwijsakkoord*, p.1.

- van de overheid consistentie in het beleid, continuïteit in de bekostiging, proportionaliteit van wet- en regelgeving en vermindering van regeldruk.⁴

Leerlingen van vandaag voorbereiden op hun toekomst vraagt om aansluiting bij de wereld van morgen. We gaan voortvarend aan de slag om hier werk van te maken. Dat alles onder het motto: *Klaar voor de toekomst! Samen werken aan onderwijskwaliteit.*

Leeswijzer

We starten met een korte schets van de dynamische omgeving van het voortgezet onderwijs. Deze beschrijving onderstreept de noodzaak en urgentie voor besturen en scholen om te anticiperen op die toekomst. We vertalen dit aan de hand van zeven ambities van het ministerie van OCW en de VO-sector. Deze ambities raken aan de drie hoofdlijnen van dit Sectorakkoord: *de vormgeving van toekomstbestendig onderwijs (I) door professionele scholen (II) die op verantwoorde wijze rekenschap afleggen (III).* We voorzien elke ambitie van een context, schetsen de maatregelen die besturen en scholen in staat stellen deze ambities te realiseren en sluiten af met de kwaliteitsafspraken die we daar gezamenlijk over maken. In paragraaf IV schetsen we ten slotte de principes van de beoogde ondersteuningsstructuur. Bijlage 1 bevat de uitgangspunten en afspraken voor de monitoring van het Sectorakkoord. Bijlage 2 bevat de financiële afspraken voor uitvoering van het Sectorakkoord.

Onderwijs in een wereld die snel verandert

Het voortgezet onderwijs in Nederland is van gedegen kwaliteit. Onze diploma's zijn betrouwbaar en geven jongeren een goede uitgangspositie voor een vervolgopleiding of combinaties van werken en leren. Dat is essentieel, omdat het voortgezet onderwijs een sleutelpositie heeft in ons stelsel. Leerlingen werken er aan de 'basisuitrusting' om hun ambities in het vervolgonderwijs of op de arbeidsmarkt waar te kunnen maken.

Tegelijkertijd leeft de overtuiging dat het onderwijs jongeren meer kan uitdagen dan nu gebeurt en dat het onderwijs jongeren beter moet toerusten voor de samenleving van straks. Dat kan alleen als scholen ook de blik meer naar buiten richten. Technologische ontwikkelingen hebben onze samenleving veranderd van een industriële in een kennis- en netwerksamenleving. Lag de nadruk in het onderwijs in de industriële samenleving op de ontwikkeling van feitelijke kennis en procedurele kennis, de kennis- en netwerksamenleving vraagt om andere kennis, vaardigheden en focus van het onderwijs: andere inhouden, andere didactische principes en andere – meer actieve - betrokkenheid van de leerlingen. Maar niet alles verandert: ontplooiing en ontwikkeling van jongeren is gestoeld op een goed fundament van basiskennis en -vaardigheden als lezen, schrijven en rekenen. Deze kennis en vaardigheden blijven ook in de toekomst belangrijk.

Wat moeten jongeren van nu kennen en kunnen om optimaal voorbereid te zijn op de 21ste eeuw? Het voortgezet onderwijs heeft de uitdagende opdracht om leerlingen voor te bereiden op een toekomst die niemand kent. Demografische-, economische-, sociaal-

⁴ Ontleend aan: *Nationaal Onderwijsakkoord*, paragraaf 4 (p. 8-9).

culturele en technologische ontwikkelingen zorgen de komende jaren voor een andere context en andere condities voor allen die werken in het voortgezet onderwijs. De krimp die zich momenteel voltrekt plaatst scholen voor grote uitdagingen. Scholen worden geconfronteerd met dalende leerlingaantallen. Daarnaast worden achtergronden van leerlingen diverser. Deze trend zal in de toekomst – mede door de invoering van passend onderwijs – aan belang winnen. Ontwikkelingen in de buitenwereld komen met de leerlingen de school binnen. Dit vraagt om steeds meer ondersteuning van de leerling op maat. Globalisering betekent dat de wereld steeds meer binnen handbereik komt en biedt mooie perspectieven voor nieuwe generaties. Het onderwijs heeft een belangrijke taak om ervoor te zorgen dat alle jongeren ‘aangesloten’ blijven en kunnen profiteren van de mogelijkheden die globalisering biedt zoals wereldwijde kennisdeling, communicatie en een open arbeidsmarkt. Er zijn ook bedreigingen. Technologische ontwikkelingen leiden tot het verdwijnen van beroepen en banen in het midden en aan de onderkant van de arbeidsmarkt. Maar er komen ook nieuwe beroepen en banen voor in de plaats. Het draait daarbij om wendbaarheid en weerbaarheid. Daarvoor is bij uitstek een rol voor het onderwijs weggelegd. ‘Als we mensen toerusten, door van jongs af aan te investeren in goed onderwijs en we ze via onderwijs sterk en weerbaar maken, hoeven ze minder te leunen op de overheid’.⁵ Maatschappelijke ontwikkelingen stellen scholen voor nieuwe uitdagingen. Bestuurders en schoolleiders her- en erkennen de verschuivingen die door gezaghebbende adviesorganen zoals de WRR (2013) en de Onderwijsraad (2013) worden voorzien in de context waarbinnen scholen opereren. De wereld verandert; de omgeving van de school en de wereld van de jongeren veranderen in hoog tempo mee. Dit vergt wendbaarheid en *responsiviteit* van het onderwijs, zoals ook de WRR bepleit.⁶

De samenleving, ouders en leerlingen verwachten in toenemende mate dat het onderwijs aansluit bij de individuele (zorg-)behoeften en talenten. Die roep om onderwijs op maat zien we terug in het maatschappelijke debat over de kwaliteit van onderwijs, in de roep van – steeds mondigere - ouders die aandacht vragen voor de talenten van hun kinderen en de ontwikkelingen in scholen naar gedifferentieerd en gepersonaliseerd onderwijs. Hier gaat de sector de komende jaren op inzetten. We willen leerlingen meer mogelijkheden bieden hun talenten aan te boren en te ontwikkelen. Uitdagend onderwijs dat aansluit bij talenten van leerlingen is van groot belang voor individu én maatschappij. Voor het individu is het belangrijk vanwege het eigen welbevinden en de intrinsieke bevrediging. Voor de maatschappij heeft benutting van talent grote maatschappelijke en economische voordelen. Er ontstaat daarmee een vraag naar flexibelere vormen van onderwijs en onderwijs dat minder plaats- en tijdgebonden is, en naar passende leerarrangementen. Veel scholen werken al aan nieuwe initiatieven gericht op gepersonaliseerd leren en andere vormen van gedifferentieerd leren.

Ontgroening en vergrijzing plaatsen scholen voor de uitdaging om met een dalend aantal leerlingen een aantrekkelijk en gevarieerd onderwijsaanbod in stand te houden en de onderwijsfaciliteiten (bijvoorbeeld huisvesting) betaalbaar te houden. Ruim 85 procent van de VO-besturen krijgt in de periode 2016-2021 te maken met teruglopende leerlingenaantallen.⁷

⁵ Uit: *Vaardigheden voor de toekomst*. Lezing van minister Bussemaker (OCW) bij symposium KNAW 'Vaardigheden voor de toekomst', d.d. 17 maart 2014.

⁶ Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (2013), *Naar een lerende economie*.

⁷ Prognoses DUO.

Dit vraagt om nieuwe vormen van samenwerking, waarbij niet de institutionele belangen, maar de belangen van leerlingen voorop staan.

Deze belangrijke trends vragen om een antwoord van de sector. Tegelijkertijd zijn er ook binnen de sector nog belangrijke uitdagingen met betrekking tot de verbetering van de onderwijskwaliteit. Onderlinge verschillen tussen besturen en scholen in onderwijskwaliteit geven aanleiding tot de overtuiging dat er de komende jaren in potentie nog veel ruimte is voor verbetering.

Het presteren van scholen gaat niet alleen om het 'organiseren van het leren' en het realiseren van prestaties waarin 'opbrengsten' en examenscores als succescriteria worden gezien. Scholen en besturen hebben te maken met vraagstukken als schaarse financiële middelen, beperkende wet- en regelgeving of gedateerde huisvesting. Van besturen en scholen in het VO wordt verwacht dat ze rekening houden met conflicterende belangen, politieke besluitvorming en uiteenlopende wensen van leerlingen, ouders en leraren.

Het groeiende belang dat wordt gehecht aan transparantie en doelmatigheid leidt er in het voortgezet onderwijs onder meer toe dat de eisen over de verantwoording van de resultaten en de besteding van middelen verder zullen toenemen. Naast effectiviteit en efficiency zal ook legitimiteit georganiseerd moeten worden door met belanghebbenden in gesprek te gaan. Het vertrouwen in de sector is niet vanzelfsprekend aanwezig, maar moet continu verdiend worden.

Kortom, er is sprake van een toegenomen druk op scholen om een 'maatschappelijke opdracht' te vervullen en daarover rekenschap aan de samenleving af te leggen.⁸ De context waarbinnen scholen opereren wordt steeds complexer en de druk op scholen om te voldoen aan hoge verwachtingen ten aanzien van onderwijskwaliteit en het verhogen van die kwaliteit is aanzienlijk.

Al deze ontwikkelingen vragen om een ambitieuze en lerende sector voortgezet onderwijs, een sector die een antwoord heeft op de vraag wat maatschappelijk nodig en wenselijk is. Een sector die klaar staat voor de toekomst.

I. Toekomstbestendig onderwijs

Het voortgezet onderwijs zal de komende jaren moeten anticiperen op een veranderende en veeleisende omgeving, tegen een achtergrond van ontgroening en vergrijzing. Dat vraagt om onderwijs dat beter aansluit op de vragen van de maatschappij, het vervolgonderwijs, de arbeidsmarkt en ouders en leerlingen. Dat vraagt om scholen die midden in de samenleving staan en een duurzame verbinding met de omgeving hebben. Alleen op die manier kunnen de werelden van maatschappij, arbeid, onderwijs en jongeren bijeen komen en op elkaar afgestemd worden. Dat is essentieel om een nieuwe generatie duurzaam en goed toe te rusten voor de uitdagingen van de 21ste eeuw en maakt dat ons onderwijs zich kan blijven meten met dat van andere landen en continenten.

⁸ Zie bijvoorbeeld advies Onderwijsraad (2008), *De bestuurlijke ontwikkeling van het Nederlandse onderwijs*.

Het vormgeven van toekomstbestendig onderwijs stelt hoge eisen aan allen die werkzaam zijn voor en in de sector. Toekomstbestendig onderwijs:

- vereist dat alle betrokkenen bij het onderwijs – besturen, scholen en onderwijspersoneel – zich continu bewust zijn van het belang van een goede onderwijskwaliteit voor de toekomstperspectieven van hun leerlingen, kritisch zijn op de geboekte resultaten en zich inspannen om deze te verbeteren;
- vraagt om professionele organisaties die kunnen meebewegen met de ontwikkelingen in de samenleving en optimaal gebruik maken van de mogelijkheden die de buitenwereld biedt;
- vraagt om scholen die ouders en leerlingen actief betrekken bij het onderwijs en samenwerken met collega-scholen in de regio, met toeleverend en afnemend onderwijs, met lerarenopleidingen en bedrijven in de regio;
- vraagt om een overheid die stuurt op hoofdlijnen, regie neemt bij politiek-bestuurlijke vraagstukken en de samenhang tussen beleidsdossiers bewaakt, maar de inrichting van het onderwijs aan het onderwijsveld overlaat, waarbij de sector de met elkaar overeengekomen kwaliteitsstandaarden waarborgt;
- vraagt om een vermindering van bureaucratie waardoor bestuurders, schoolleiders en leraren zich kunnen richten op datgene waar het echt om gaat: de zorg voor goed onderwijs.

Onderstaand beschrijven we de ambities van de sector om de toekomstbestendigheid te vergroten. Deze ambities zijn (1) uitdagend onderwijs voor elke leerling, (2) eigentijdse voorzieningen, (3) brede vorming voor alle leerlingen en ten slotte (4) partnerschap in de regio.

Ambitie 1. Uitdagend onderwijs voor elke leerling

Goed onderwijs is onderwijs dat recht doet aan verschillen tussen leerlingen en waarin leerlingen op hun niveau zinvol worden uitgedaagd en een zo goed mogelijk leerresultaat bereiken. De invoering van passend onderwijs en de vraag om aandacht voor talentontwikkeling vragen om een meer gevarieerd aanbod in de klas en in de school. Alle leerlingen moeten aanspraak kunnen maken op zinvol en uitdagend onderwijs waarbij hun talenten worden aangesproken en hun interesse wordt gewekt. Op dit moment geven nog teveel leerlingen aan dat ze zich in het onderwijs niet genoeg uitgedaagd voelen of vervelen.⁹

De leerling volgt nog vaak de structuur, terwijl de structuur de leerling zou moeten volgen. Scholen die de afgelopen jaren wel hebben vernieuwd om hieraan tegemoet te komen, stuiten soms op beperkingen in wet- en regelgeving zoals de wettelijk vastgestelde opleidingsduur of de manier waarop onderwijstijd of opbrengsten worden berekend. Ook de Onderwijsraad geeft aan dat scholen op dit moment (te) weinig ruimte hebben om te variëren en te vernieuwen.¹⁰

De analyse over het achterblijven van toptalenten die het kabinet schetst in de talentenbrief¹¹, laat zien dat er een verandering nodig is richting een meer ambitieuze

⁹ Zie: Kamerbrief over toptalenten in het funderend onderwijs, september 2013.

¹⁰ Zie: Onderwijsraad (2013), *Een smalle kijk op onderwijskwaliteit*.

¹¹ Zie: Kamerbrief over toptalenten in het funderend onderwijs, september 2013.

leercultuur, waarin prestaties worden beloond, en waarbij de ambities van leerlingen bepalend zijn voor het systeem in plaats van andersom. Van oudsher is het voortgezet onderwijs goed in het verbeteren van de prestaties van leerlingen met een achterstand. Lesmethodes zijn veelal gericht op het bereiken van een minimum niveau. 'Als het gaat om leerlingen die meer dan gemiddeld presteren laten we in het onderwijs nog het nodige liggen', was een veel gehoorde uitspraak tijdens de VO2020-tour.

Vanzelfsprekend koesteren we de verdienste dat het voortgezet onderwijs leerlingen met een achterstand goed toerust. 'Nergens in de wereld is het verschil tussen laag en hoog presterende leerlingen zo klein'.¹² Tegelijkertijd willen we onze middenmoot en voorhoede meer prikkelen en inspireren.

Besturen en scholen richten zich de komende jaren op het bieden van uitdagend onderwijs voor elke leerling. De sector streeft er naar dat maatwerk en meer gepersonaliseerd leren voor *alle* leerlingen mogelijk wordt. Scholen waar het onderwijs zo is ingericht dat talent de volle ruimte krijgt en leraren zijn toegerust om talent te signaleren en uit te dagen. Ook gaan we onze organisatorische slagkracht vergroten. We onderzoeken daartoe welke modellen en organisatievormen scholen helpen om het leren anders te kunnen organiseren. Daarbij gaat het nadrukkelijk om het stimuleren van het talent van alle leerlingen binnen alle leerwegen: van praktijkonderwijs tot vwo.

OCW en VO-raad onderstrepen het belang van basisvaardigheden als Nederlands en rekenen voor de onderwijsloopbaan van jongeren. Hoewel het ingezette beleid onmiskenbaar vruchten afwerpt, blijven de resultaten van de rekentoets in het onderwijs nog achter. Om zicht te krijgen op de oorzaak hiervan wordt momenteel een onderzoek uitgevoerd door de commissie Bosker. Wanneer het advies en de resultaten van de rekentoets 2014 beschikbaar zijn, zullen VO-raad en OCW opnieuw met elkaar in overleg treden en vaststellen op welke wijze de verdere invoering van de rekentoets op verantwoorde wijze kan plaatsvinden. Uitgangspunten daarbij zijn dat de toets stimuleert tot het verbeteren van het niveau en dat de rekenvaardigheden van elke instromende student in het vervolgonderwijs en voor de arbeidsmarkt transparant en op niveau zijn. Verder zijn randvoorwaarden dat de gekozen oplossing niet strijdig is met de aanpak van de voortijdige schooluitval en dat deze geen onnodige drempels opwerpt voor instroom in het vervolgonderwijs.

OCW en VO-raad investeren daarbij de komende jaren extra in de beste leerlingen van elke onderwijssoort. Juist zij geven aan dat ze de aanmoediging om beter te presteren missen, 56% van deze leerlingen zegt zich vaak te vervelen op school.¹³ We streven naar een cultuur in alle leerwegen waar ook deze talentvolle leerlingen uitgedaagd worden, waar uitblinken mag en prestaties worden gewaardeerd. We gaan deze jongeren uitdagende programma's aanbieden die we samen met bedrijfsleven, onderzoeksinstituten en vervolgonderwijs ontwikkelen. In lijn met de afspraken in het Bestuursakkoord en het Techniepact blijven we de keuze voor bèta- en techniekprofielen in alle leerwegen stimuleren, in het besef dat de kiem voor deze belangstelling in het primair onderwijs moet worden gelegd. Deze profielen bieden een stevige uitgangspositie en zorgen voor ruime keuzemogelijkheden in het vervolgonderwijs en op de arbeidsmarkt.

¹² Zie: Kamerbrief over toptalenten in het funderend onderwijs, september 2013

¹³ Peiling Toptalenten, onderzoek door GfK Intomart in opdracht van het ministerie van OCW, 2014.

Individuele ontplooiing van leerlingen blijft daarbij hand in hand gaan met het leren in een sociale leergemeenschap. Leren is een sociaal proces, leerlingen zijn sociale wezens en leren ook veel van elkaar. Kennis en vaardigheden krijgen daarbij pas betekenis in een sociale context.

Vanuit de gedeelde visie dat alle leerlingen op alle niveaus aanspraak moeten kunnen maken op zinvol en uitdagend onderwijs zijn het afgelopen jaar belangrijke stappen gezet om meer flexibiliteit in het systeem te creëren. De recent aangekondigde maatregelen voor toptalenten kunnen daarbij als katalysator werken voor het vormgeven aan maatwerk in de volle breedte. Zo komt er meer ruimte in de onderwijstijd en meer wettelijke ruimte om te differentiëren in tempo en niveau.¹⁴ Daarmee zijn we er echter niet. Er is meer ruimte en flexibiliteit nodig om een brede groep van leerlingen meer op maat te kunnen bedienen en uit te dagen.

Kwaliteitsafspraken

- OCW zorgt ervoor dat scholen kunnen anticiperen op de beoogde invoering van de nieuwe Wet op de Onderwijstijd op 1 augustus 2015 door scholen in staat te stellen al in 2014 in de geest van de nieuwe wet te werken. De VO-raad en OCW maken inzichtelijk welke ruimte en mogelijkheden de nieuwe wet op Onderwijstijd biedt; de VO-raad stimuleert scholen om deze ruimte te benutten.
- Het landelijk percentage zittenblijvers is momenteel 5,8%. De ambitie is dat dit percentage in 2020 is gereduceerd tot 3,8%¹⁵. De uitkomsten zijn inzichtelijk via Vensters VO. De pilots voor zomerscholen worden in zomers van 2015 en 2016 verder uitgerold. Hiervoor worden subsidiemiddelen beschikbaar gesteld. Afhankelijk van de dan bereikte resultaten zullen de middelen vanaf 1 januari 2017 worden toegevoegd aan de regeling prestatiebox dan wel aan de lumpsum van de scholen.
- De sector gaat de tevredenheid van leerlingen over onder meer het programma-aanbod van de school volgens uniforme uitgangspunten meten waardoor het mogelijk wordt deze landelijk te vergelijken. Uit deze onderzoeken blijkt dat er in 2018 een substantiële stijging is van het aantal leerlingen dat zich uitgedaagd voelt in het onderwijs. Voor de 20% beste leerlingen in alle leerwegen maken we een inhaalslag, met behoud van de relatief goede prestaties van de cognitief zwakkere leerlingen. VO-scholen besteden specifieke aandacht aan deze getalenteerde jongeren en bieden ook hen een uitdagend programma.
- Voor wat betreft het creëren van meer ruimte en flexibiliteit hebben VO-raad en OCW afgesproken vier stappen te zetten. In de eerste plaats inventariseren we de knelpunten en brengen die zo concreet mogelijk in kaart (stap 1). Vervolgens zullen OCW en VO-raad voorlichting geven over wat al wel mogelijk binnen de huidige kaders (stap 2). De derde stap is dat OCW op basis van de dan resterende knelpunten vanaf 1 augustus 2015 – en indien mogelijk eerder¹⁶ – wettelijke experimenteeruimte (tijdelijke ontheffing van bepalingen uit de WVO) regelt voor de scholen. Hierbij zal tevens worden vastgelegd hoe lang de ontheffing duurt en wanneer evaluatie plaatsvindt. Een vierde en laatste stap is dat VO-raad en OCW op basis van de evaluatie beslissen of en in hoeverre regelgeving ‘definitief’ wordt aangepast. Het gaat daarbij bijvoorbeeld om meer flexibiliteit

¹⁴ Zie Nationaal Onderwijsakkoord: NOA-afspraken bieden meer ruimte voor de invulling van onderwijstijd.

¹⁵ Bron: Leerlingtelling 2013 (DUO).

¹⁶ Onder voorbehoud van parlementaire goedkeuring.

en ruimte in de inhoud en omvang van onderwijsprogramma's, de toetsing en examinering hiervan en mogelijkheden voor het 'ontschotten' van onderwijssoorten.

Ambitie 2. Eigentijdse voorzieningen

De maatschappelijke vraag aan het onderwijs verandert. Leerlingen en ouders vragen vormen van maatwerk en begeleiding die voorheen niet mogelijk waren. Doordat de technologische drempel lager wordt en marktpartijen inspelen op bovengenoemde ontwikkelingen, komen steeds meer digitale faciliteiten en digitaal leermateriaal beschikbaar van zowel de traditionele als nieuwe aanbieders. Deze ontwikkelingen leiden tot nieuwe mogelijkheden én nieuwe vraagstukken voor het onderwijs. Nieuwe technologische mogelijkheden vragen een goed samenspel met pedagogische en didactische uitgangspunten van scholen en docenten.

De sector gaat de mogelijkheden die ICT biedt beter benutten en werken aan het eigentijds maken van de voorzieningen in het onderwijs. ICT is daarbij geen doel, maar een middel om gepersonaliseerd leren te ondersteunen en meer maatwerk in het voortgezet onderwijs te realiseren. ICT kan er – mits op een goede manier ingezet en in aanvulling op bestaande middelen – aan bijdragen dat leerlingen op hun eigen manier en in hun eigen tempo kunnen leren.¹⁷ Deze ambitie vraagt om meer en betere ICT-faciliteiten (ICT-infrastructuur, devices), adequaat gepersonaliseerd leermateriaal dat individuele leerroutes faciliteert (leermiddelenbeleid), meer mogelijkheden voor adaptief toetsen (toetsbeleid, zie ook ambitie 7) en meer draagvlak en expertise onder docenten (zie ook ambitie 6). Als er sprake is van een integrale aanpak kunnen mogelijkheden voor gepersonaliseerd leren optimaal benut worden en worden de effecten ervan zichtbaar voor leraren en leerlingen.

Eigentijds onderwijs vraagt om een organisatie die flexibel en slim omgaat met onderwijssoorten, roosters, groepsindelingen en de grenzen van de klasmuren. Het vraagt om goede huisvesting: onderwijsinnovaties worden soms geremd door de beperkte fysieke ruimte en mogelijkheden.

Technologische ontwikkelingen hebben ook hun weerslag op het speelveld van leermateriaal. OCW en VO-raad vinden het in dat licht van belang dat er een door de sector gedragen visie is op leermiddelenbeleid. In het Visiedocument Leermiddelen VO en het daarop gebaseerd sectoraal leermiddelenkader articuleert de VO-raad de sectorale vraag naar leermiddelen. Hiermee neemt de sector de regie op de vraag naar leermiddelen en creëert daarmee mede de regie op het aanbod. Het is essentieel dat marktpartijen deze regierol erkennen en inzien dat ook zij hiervan de vruchten kunnen plukken. OCW en VO-raad streven naar gezonde verhoudingen op de markt van leermiddelen, waarbij bestaande en nieuwe initiatieven verbonden worden. De sector wil kunnen beschikken over digitale leermiddelen die goedkoper zijn en goed aansluiten bij de prioriteiten, wensen en behoeften van het onderwijsveld. Scholen willen leermiddelen inzetten in een hoeveelheid, op een moment en op de plaats waar dat nodig is.

Op dit moment stuit het flexibel verwerken, betalen en gebruiken van digitaal leermateriaal op problemen.

¹⁷ Vergelijk Esther et al. (2014) *Elk talent telt*. Rapport Kennisnet in opdracht van de VO-raad.

Om initiatieven van gepersonaliseerd leren en ICT te verzamelen, de benodigde randvoorwaarden in kaart te brengen en voorlopers op dit gebied ondersteuning te bieden is de VO-raad het project Leerling2020 gestart. Daarnaast participeert de VO-raad samen met de PO-raad en het ministerie van OCW en het ministerie van EZ in het Doorbraakproject Onderwijs en ICT. Doel van dit project is in samenwerking met publieke en private partijen een doorbraak te bewerkstelligen zodat het invoeren van vormen van gepersonaliseerd leren versneld wordt gerealiseerd. Beoogde uitkomst van zowel Leerling2020 en het Doorbraakproject is dat er zicht komt op de wijze waarop het onderwijsveld verantwoord aan de slag kan gaan met gepersonaliseerd leren, ondersteund door ICT. Na de zomer van 2014 zullen de opbrengsten van fase 1 Leerling2020 en het Doorbraakproject Onderwijs en ICT met elkaar verbonden worden om een effectieve implementatie te bereiken en te versnellen.

Sinds 1 januari 2011 geldt een nieuw regime voor vergoedingen en verstrekkingen aan werknemers. De mogelijkheden om aan personeel ICT-devices (bijvoorbeeld tablets) te verstrekken voor onderwijsdoeleinden, en deze onder de vrije ruimte in de werkkostenregeling¹⁸ te brengen, zijn niet altijd bekend bij scholen en besturen. OCW en VO-raad zullen dit onder de aandacht brengen van schoolbesturen.

Kwaliteitsafspraken

- Het streven is dat meer leerlingen zich uitgedaagd voelen en beter gaan presteren. De VO-raad gaat besturen en scholen ondersteunen met betrekking tot kennisontwikkeling en -uitwisseling op het gebied van maatwerk en differentiatie en digitale leermiddelen. Daartoe zal de VO-raad – in afstemming met OCW – samenhang en synergie aanbrengen tussen bestaande initiatieven zoals de Regiegroep Leermiddelenbeleid van de VO-raad, Project Leerling2020 en het Doorbraakproject Onderwijs en ICT.
- De VO-raad richt in overleg met OCW een ondersteuningsstructuur in die uitgaat van de vraag van scholen. Er wordt gewerkt aan een overdraagbare aanpak voor scholen op basis van onderzoek. De VO-raad gebruikt hierbij de resultaten en inzichten die voortkomen uit het Doorbraakproject en ICT.
- De VO-sector neemt de regie op de benodigde vraagarticulatie en vraagbundeling om te zorgen dat digitaal leermateriaal vormen van gepersonaliseerd leren ondersteunt, individuele leerroutes faciliteert en meer mogelijkheden biedt voor adaptief toetsen. Dit moet bijdragen aan de toename en doorontwikkeling van digitaal leermateriaal. De VO-raad spant zich ervoor in dat marktpartijen het Visiedocument Leermiddelen VO en het Sectoraal kader Leermiddelenbeleid erkennen. Daartoe hoort ook regie op activiteiten die ervoor zorgen dat open materiaal kan worden benut in het onderwijs en activiteiten om het onderwijsveld te informeren over de mogelijkheden van open materialen. VO-scholen gebruiken het door de VO-raad opgestelde Sectoraal kader Leermiddelenbeleid als handreiking in de eigen schoolsituatie. De VO-raad heeft hierin een stimulerende en ondersteunende rol.
- OCW zorgt er in overleg met VO-raad en aanbieders voor dat digitale leermiddelen (open en betaalde) zo snel mogelijk en in voldoende mate vindbaar en bruikbaar zijn gemaakt

¹⁸ De vrije ruimte is een generieke vrijstelling van 1,5% van de totale loonsom. Binnen deze ruimte zijn vergoedingen en verstrekkingen onbelast. Bij overschrijding van de vrije ruimte betaalt de werkgever een eindheffing van 80% over het netto voordeel voor de werknemer.

doordat een aantal eigenschappen ervan zijn beschreven zoals leerniveau, vakgebied, onderwerp en de mate waarin ze voldoen aan de wettelijke kerndoelen. Naast bestaande activiteiten van Kennisnet en SLO zijn mogelijk aanvullende activiteiten nodig om digitale materialen daadwerkelijk vindbaar en bruikbaar te maken.

Ambitie 3. Brede vorming voor alle leerlingen

Goed onderwijs is onderwijs dat zich richt op het individu én de maatschappij. Het voortgezet onderwijs bereidt leerlingen voor op het vervolgonderwijs en op de arbeidsmarkt, maar het voortgezet onderwijs bereidt leerlingen ook voor op de maatschappij en draagt bij aan de persoonlijke vorming van leerlingen. Goed onderwijs speelt een belangrijke rol in de sociale ontwikkeling van jongeren: de overdracht van waarden, normen en gedragingen. Dit betekent dat er in het onderwijs niet alleen aandacht is voor de cognitieve en beroepsgerichte vaardigheden, maar dat het onderwijs ook gericht is op de persoonlijke en maatschappelijke vorming: de ontwikkeling van leerlingen als persoon, als actief deelnemer in de maatschappij, kortom als zelfbewuste en verantwoordelijke burgers.¹⁹ Deze aspecten komen niet alleen als vakspecifieke lesstof aan de orde, maar komen ook tot uiting in de schoolcultuur en in de manier waarop leerlingen en leraren met elkaar omgaan. Al deze elementen zijn cruciaal voor het participeren in de samenleving van straks. Daarbij kan en mag van scholen niet verwacht worden dat zij alle maatschappelijke problemen oplossen. 'De sociale en maatschappelijke ontwikkeling van kinderen en het actief tegengaan van antisociaal gedrag is een gedeelde verantwoordelijkheid van ouders, het onderwijs en de sociale omgeving van de leerlingen'.²⁰

OCW en de sector onderstrepen het belang van de brede opdracht van het onderwijs en erkennen de noodzaak van een goede balans tussen de doeldomeinen van het onderwijs: kwalificatie, socialisatie en persoonsvorming.

Deze samenhang moet de komende tijd sterker tot uitdrukking komen in het onderwijs en het waarderen van de resultaten van het onderwijs.

Op basis van een eerste verkenning van SLO²¹, gaan VO-raad en OCW in gesprek over een gezamenlijke visie op de gewenste ontwikkeling van het curriculum voor het funderend onderwijs in de toekomst en de nadere uitwerking daarvan.

Het onderwijs en de cultuursector bundelen verder de krachten ten behoeve van cultuureducatie in het basis- en voortgezet onderwijs²². Mede in het kader hiervan werkt de Verkenningcommissie CKV momenteel een advies uit over de inhoud en vormgeving van het vak CKV uit.

Hoewel het behalen van een VO-diploma een belangrijk doel is en blijft voor het voortgezet onderwijs, biedt voortgezet onderwijs leerlingen zoveel meer dan een diploma of cijferlijst. Als 'schakel' in ons stelsel is het een belangrijke taak van het voortgezet onderwijs jongeren goed toe te rusten richting een kansrijke vervolgstap en daarbij een soepele overgang te

¹⁹ Vergelijk: Burgerschap in het onderwijs, brief van staatssecretaris Dekker aan TK (16 december 2013).

²⁰ Zie: Burgerschap in het onderwijs, brief van staatssecretaris Dekker aan TK (16 december 2013).

²¹ SLO (2014), Leerplan voor het funderend onderwijs van de toekomst. Een verkennende notitie.

²² Zie: Regeerakkoord Rutte II

bewerkstelligen. Een betere aansluiting tussen verschillende onderwijssectoren draagt immers bij aan het optimaal ontwikkelen van talent van leerlingen.²³

Daarvoor is het noodzakelijk dat betreffende onderwijssectoren zicht hebben op de resultaten en het succes van leerlingen in het vervolgonderwijs. Die overstap is kansrijker als we leerlingen – ook gediplomeerde leerlingen – nog gericht kunnen begeleiden bij of voorbereiden op deze overstap. De sector ziet het als haar verantwoordelijkheid om hier samen met de ketenpartners programma's en leerarrangementen voor aan te bieden.

Deze arrangementen kunnen bijvoorbeeld gericht zijn op een andere profilering, het gericht bijspijkeren van één of meerdere vakken of vaardigheden, of een gericht oriëntatie op de vervolgmogelijkheden. Loopbaanoriëntatie- en begeleiding (LOB) is een factor van belang in de leerloopbaan van jongeren, maar ook een goede en veilige gegevensoverdracht tussen de sectoren en afspraken met andere sectoren over de aanmelding, overdracht en instroom van leerlingen is essentieel voor een soepele doorstroom. De sector gaat hiertoe kaderafspraken maken met het primair onderwijs en het vervolgonderwijs (mbo, hbo en wo). Ook zal de mogelijkheid geboden worden om buiten de reguliere schooltijden onderwijs aan te bieden. Daarbij valt bijvoorbeeld te denken aan zomerscholen, schakelvoorzieningen, gerichte trainingen en vormen van huiswerkbegeleiding.

Om zichtbaar te maken op welke manier leerlingen gewerkt hebben aan een brede voorbereiding op hun toekomst en welke resultaten ze hierbij geboekt hebben, gaat het voortgezet onderwijs leerlingen een plusdocument meegeven. Dit is een persoonlijk document waarop succesvol afgeronde (talent)programma's, stage-vaardigheden en specifieke vaardigheden van de leerling op het gebied van bijvoorbeeld loopbaan, burgerschap, ondernemerschap, creativiteit of sport staan beschreven. Ook vaardigheden die leerlingen in de beroepsgerichte programma's van het vmbo hebben ontwikkeld kunnen in een dergelijk document worden opgenomen, evenals het ontwikkelingsperspectief van leerlingen in het kader van passend onderwijs. Het plusdocument vergt dat scholen een integraal beeld hebben van het functioneren van leerlingen: veel vaardigheden en competenties zijn immers vakoverstijgend. Ook ervaringen en oordelen van bedrijven of maatschappelijke organisaties over het functioneren van leerlingen kunnen op het document worden vermeld.²⁴

Het plusdocument vervult verschillende doelen. Voor het vervolgonderwijs vormt het plusdocument samen met het diploma en de cijferlijst het vertrekpunt. Voor de leerlingen is dit persoonlijke profiel de start van een CV waaraan ze in hun vervolgonderwijs en loopbaan verder kunnen werken. Scholen kunnen op het plusdocument extra activiteiten gericht op de – brede of sociale – ontwikkeling van vaardigheden laten zien.

Ook voor deze ambitie geldt dat er meer ruimte en flexibiliteit nodig is in wet- en regelgeving. Hiervoor verwijzen we naar de kwaliteitsafspraken bij ambitie 1 ('uitdagend onderwijs voor elke leerling').

Kwaliteitsafspraken

- Uit het internationaal onderzoek door IAE²⁵ naar burgerschapscompetenties, dat in 2016 onder 14-jarige jongeren wordt gehouden, blijkt dat het percentage leerlingen met

²³ Zie *Bestuursakkoord VO* (2011).

²⁴ Vergelijk initiatieven als 'Europass' en 'IB Certificate'.

²⁵ International Association for the Evaluation of Educational Achievement.

voldoende kennis van democratische principes en maatschappelijke basiswaarden om goed als burger te kunnen functioneren in de samenleving, toeneemt.²⁶

- OCW en VO-raad zullen de komende periode onderzoeken hoe het curriculum herijkt kan worden.
- VO-scholen zorgen voor een goede kennismaking en voorbereiding van de leerlingen op het vervolgonderwijs en zorgen ervoor dat LOB in samenwerking met het vervolgonderwijs en het bedrijfsleven steviger in de school wordt verankerd. De VO-raad stelt in overleg met OCW een plan op dat bijdraagt aan deze verankering en versteviging in de scholen.
- De VO-sector gaat vanaf schooljaar 2015/ 2016 naast een schooldiploma en cijferlijst een document meegeven waarop staat welke (andere) resultaten/vaardigheden deze leerling heeft laten zien in het VO (een zogenoemd 'plus-document').
- De VO-raad en OCW maken met MBO Raad, VHO en VSNU kaderafspraken over de wijze waarop het vervolgonderwijs inspeelt op meer differentiatie in de instroom en de in het VO verworven vaardigheden.
- De VO-raad en OCW maken – in afstemming met DUO en andere sectororganisaties – kaderafspraken over de onderlinge digitale overdracht en uitwisseling van leerlinggegevens. Er komt een doorstroommonitor beschikbaar waarmee VO-scholen inzage hebben in het succes van de leerlingen in het vervolgonderwijs (mbo, hbo, universiteit).
- In 2015 wordt een nulmeting gehouden over de tevredenheid van oud-leerlingen en vervolgonderwijs over de voorbereiding (bijvoorbeeld benodigde vaardigheden) op het vervolgonderwijs. De tevredenheid wordt volgens uniforme uitgangspunten gemeten, zodat landelijke vergelijking mogelijk is. In 2017 wordt deze meting herhaald. Hieruit blijkt een substantiële toename van de tevredenheid onder deze groepen. De uitkomsten zijn via Vensters VO beschikbaar.

Ambitie 4. Partnerschap in de regio

Goed onderwijs bereidt leerlingen voor op het vervolgonderwijs, de arbeidsmarkt en de samenleving. Om daadwerkelijk te kunnen anticiperen op de uitdagingen van de toekomst gaat de sector meer werk maken van de samenwerking met belangrijke partners. Het voortgezet onderwijs is een strategische schakel in de leerloopbaan van jongeren en daarom hebben de scholen een belangrijke netwerkfunctie in lokale en regionale gemeenschappen. Samenwerking is daarnaast noodzakelijk voor scholen die te maken hebben met teruglopende leerlingaantallen.

Het voortgezet onderwijs gaat zich meer met lokale en regionale organisaties verbinden en zet in op intensivering en verbreding van de samenwerking met:

- collega-scholen in de regio (vo en vervolgonderwijs), gericht op het in stand houden van een toegankelijk, breed en gevarieerd onderwijsaanbod in de regio;
- collega-scholen en het voortgezet speciaal onderwijs, gericht op het gezamenlijk vorm en inhoud geven aan passend onderwijs en het realiseren van een thuisnabij onderwijsaanbod zo nodig in samenwerking met gemeenten, jeugdhulp en zorgpartners;

²⁶ Vergelijk: Burgerschap in het onderwijs, brief van staatssecretaris Dekker aan TK (16 december 2013).

- het toeleverend onderwijs en het vervolgonderwijs, gericht op goede doorlopende leerlijnen;
- de lerarenopleidingen op landelijk en regionaal niveau, gericht op een betere kwaliteit van (de opleiding, begeleiding en professionele ontwikkeling van) startende en zittende leraren;
- het bedrijfsleven, gericht op het verrijken van het onderwijs met de beroepspraktijk
- wetenschaps- en onderzoeksinstituten, gericht op het versterken van de relatie tussen onderwijs en onderzoek;
- organisaties op het gebied van welzijn, cultuur, sport e.d., gericht op de brede ontwikkeling van leerlingen.

De sector laat het leerling- en sectorbelang daarbij prevaleren boven het instellingsbelang. Daarvoor heeft de sector de ruimte nodig om diverse vormen van samenwerking aan te gaan en oplossingen te realiseren. Ruimte voor en flexibelere vormen van samenwerking tussen VO-scholen onderling, samenwerking in de samenwerkingsverbanden passend onderwijs en samenwerking tussen VO-scholen met ketenpartners en bedrijfsleven. De samenwerking wordt op dit moment naar de mening van besturen en scholen op een aantal manieren belemmerd: afzonderlijke wet- en regelgeving van de onderwijssectoren, afzonderlijke cao's, verschillende bekostigingssystematiek, ontbrekende mogelijkheden voor btw-vrijstelling, belemmeringen als de fusietoets en de wet op de samenwerkingscholen zetten de noodzakelijke en gewenste samenwerking in een aantal gevallen onder druk. Tegelijkertijd is het verbeteren van samenwerking en het benutten van mogelijkheden daartoe ook een belangrijke opgave en opdracht voor bestuurders.

Kwaliteitsafspraken

- OCW komt in de zogenaamde krimpbrief binnenkort met een aantal maatregelen voor meer ruimte voor samenwerking in en tussen onderwijssectoren. De aard en omvang van krimp is continu aan verandering onderhevig. Daarom zullen OCW en VO-raad de komende jaren alert blijven op nieuwe ontwikkelingen en knelpunten. Indien noodzakelijk zal OCW op basis van de dan resterende knelpunten scholen wettelijke experimenteeruimte bieden. Hierbij zal tevens worden vastgelegd hoe lang de ontheffing duurt en wanneer evaluatie plaatsvindt. Op basis van de evaluatie zal in overleg met de VO-raad OCW beslissen over al dan niet 'definitief' aanpassen van de regelgeving.
- VO-besturen zijn gezamenlijk verantwoordelijk voor de instandhouding van een gevarieerd en thuisnabij onderwijsaanbod in de regio. Hiertoe maken ze met elkaar en met andere relevante ketenpartners afspraken.
- De VO-scholen geven adequaat invulling aan hun zorgplicht en zorgen voor een passend en tijdig ondersteuningsaanbod voor leerlingen die extra ondersteuning nodig hebben. Geen kind zit langer dan 3 maanden thuis zonder een passend onderwijsaanbod of een maatwerkafpraak met de leerplichtambtenaar, tenzij het is vrijgesteld van de leerplicht (zie ook de kwaliteitsafpraak over de objectivering van het beoordelingskader passend onderwijs bij ambitie 7).
- OCW ontvlecht – zo spoedig mogelijk – het speciaal onderwijs en het voortgezet speciaal onderwijs.
- VO-scholen maken met collega-scholen, het toeleverend onderwijs en het vervolgonderwijs in de regio afspraken over de voorbereiding, overdracht en instroom van leerlingen. VO-scholen dragen daarbij zorg voor een warme overdracht van kwetsbare leerlingen naar het vervolgonderwijs. Dit zijn in ieder geval de leerlingen met

een LWOO-indicatie, leerlingen die tot een risicogroep van VSV behoren en leerlingen die zijn geïndiceerd voor een vorm van passend onderwijs.

- OCW onderzoekt op welke wijze sector-overstijgende maatwerkarrangementen gefinancierd kunnen worden, zoals VAVO of een jaar extra vmbo om hoger in te stromen in het mbo.

II. Professionele scholen

Goed voortgezet onderwijs betekent dat er een ambitieuze leercultuur is van leerlingen, docenten en schoolleiding. We hebben de ambitie om leerlingen meer te boeien, het onderwijs meer te laten prikkelen, leerlingen vragen te laten stellen, een onderzoekende houding aan te leren en vakmanschap daadwerkelijk te waarderen. Dat vereist dat leerlingen kunnen leren in een inspirerende leeromgeving: in een lerende organisatie leren leerlingen meer. Cultuurverandering begint in de school zelf: in de klas, bij leerlingen en bij docenten.

Om dat te bereiken, willen OCW en VO-raad stimuleren dat leraren en schoolleiders werken in een professionele onderwijsorganisatie, die een werkomgeving biedt die leraren en schoolleiders uitdaagt en daarvoor ook voorzieningen biedt. Om scholen beter toe te rusten, zetten OCW en VO-raad in op twee lijnen: het versterken van scholen als lerende organisaties (ambitie 5) en het koppelen van onderwijs- en personeelsontwikkeling (ambitie 6). Eén van de pijlers onder deze ambities is de *Lerarenagenda* van het ministerie van OCW, waarin op 7 thema's de belangrijkste uitdagingen voor leraren worden beschreven.²⁷

Ambitie 5. Scholen als lerende organisaties

De docent is cruciaal voor het leren door leerlingen. Voor docenten zal het inspelen op ontwikkelingen in de omgeving van de school en in de klas aan belang winnen. Het is voor besturen en scholen van doorslaggevend belang om leraren en onderwijsondersteunend personeel te betrekken bij deze transitie en samen op te trekken bij het anders organiseren van leerprocessen. Daarvoor is draagvlak onder en eigenaarschap van leraren essentieel. Zonder mede-eigenaarschap van docenten wordt het realiseren van toekomstbestendig onderwijs een kansloze exercitie.

De afgelopen jaren is er veel aandacht geweest voor het versterken van de bekwaamheid van leraren. Hoewel dat beleid een belangrijke impuls geeft aan de kwaliteit van de beroepsuitoefening, willen OCW en VO-raad de komende periode meer aandacht schenken aan wat leraren motiveert, wat zij nodig hebben om goede prestaties te leveren en zichzelf als professional te blijven ontwikkelen. Om beter aan te sluiten bij de houding en motivatie van leraren en hen beter te ondersteunen bij het handelen in de dagelijkse onderwijspraktijk²⁸, zetten wij de komende jaren meer in op het stimuleren van een professionele leercultuur binnen scholen. We creëren ruimte voor de leraar binnen de school als lerende organisatie, meer en beter gekwalificeerde masteropgeleide leraren en opleiden in de school.

²⁷ Ministerie van OCW (2013), *Lerarenagenda 2013-2020: de leraar maakt het verschil*.

²⁸ Vergelijk Onderwijsraad (2013), *Leraar zijn*.

Ruimte voor leraren binnen scholen met een professionele leercultuur

De tegenhanger van ruimte vragen is ruimte bieden. Binnen de school, aan de docent. Veel docenten zijn uitstekend in staat en bereid om samen de eerder in dit sectorakkoord beschreven onderwijsambities te realiseren. Een cruciale randvoorwaarde voor het realiseren van die ambities is een lerende, veilige omgeving: *in een lerende organisatie leren leerlingen meer*. Dat vraagt om tijd voor docenten om zich verder te kunnen professionaliseren, om ruimte om maatwerk te kunnen leveren (bijvoorbeeld om het onderwijs zo te vernieuwen dat het toptalenten uitdaagt), en om het vertrouwen dat zij degenen zijn die binnen een duidelijke structuur en strategie leerlingen begeleiden in het opdoen van kennis en vaardigheden. Wij zijn er van overtuigd dat de kwaliteit van de leraar alleen volledig tot uitdrukking kan komen als er binnen scholen recht wordt gedaan aan de professionele ruimte van de leraar; de ruimte om zijn of haar expertise te benutten ten dienste van onderwijskwaliteit en het bieden van maatwerk aan leerlingen.

Leraren geven op individueel niveau, maar ook op team- sectie- of afdelingsniveau met elkaar vorm aan (de ontwikkeling van) het onderwijs. Die ruimte is altijd ingebed in het beleid van de school. Leraren nemen daarvoor actief hun verantwoordelijkheid, waarbij zij zich er op richten het onderwijs samen met collega's te ontwikkelen, uit te voeren en te verbeteren. Daarbij mogen leraren van de schoolleiding ondersteuning verwachten bij het uitoefenen van hun beroep. De vormgeving van deze ruimte vraagt altijd om een dialoog binnen de eigen organisatie tussen leraren, schoolleiding en bestuur.

Bij het vergroten van de aantrekkelijkheid van de beroepsuitoefening op scholen hoort een veilige, lerende cultuur waar talenten worden benut. Voorkomen moet worden dat leraren afhaken of risicomijdend worden, waardoor er niets terecht komt van de modernisering van het voortgezet onderwijs. OCW en VO-raad willen besturen en scholen daarom ondersteunen bij hun streven zich (verder) te ontwikkelen naar een professionele leercultuur: een klimaat waarin alle betrokkenen in een school samenwerken om te reflecteren, onderzoeken en professionaliseren.^{29 30} OCW en VO-raad willen de komende jaren krachtiger inzetten op het versterken van de collectieve professionaliteit van docenten(teams) en scholen, in overleg met medezeggenschapsorganen en ouders (versterken ouderbetrokkenheid, zie ook ambitie 7) en met inachtneming van wat daarover in het Nationaal Onderwijsakkoord is afgesproken, bijvoorbeeld met betrekking tot het professioneel statuut.

Besturen en schoolleiding activeren docenten om hun eigen praktijk te onderzoeken en 'van binnenuit' te verbeteren, altijd in directie relatie met het verbeteren van het leren door leerlingen. Schoolbesturen scheppen randvoorwaarden (tijd, netwerkvorming) voor de ontwikkeling van scholen als professionele leergemeenschappen met een verbetergerichte leercultuur. Die randvoorwaarden kunnen gericht zijn op het stimuleren en mogelijk maken van samenwerking tussen (teams van) leraren, vormen van peer review, intervisie en ontwikkeling, praktijkgericht onderzoek, netwerkvorming binnen en buiten de school en het creëren van ontwikkeltijd voor docententeams. Deze vormen van professionalisering worden op betekenisvolle wijze ingebed in het strategisch HR-beleid van scholen (zie ook ambitie 6).

²⁹ Oberon, Kohnstamm instituut & ICLON, in opdracht van VO-raad, *Leren van en met elkaar. Onderzoek naar de professionele leercultuur in het voortgezet onderwijs* (januari 2014).

³⁰ Vergelijk een aantal uitgangspunten dat ook eerder is uitgewerkt door de Stichting van het Onderwijs en is vastgelegd in *Professionele ontwikkeling in de lift* (juni 2012).

Kwaliteitsafspraken

- Schoolbesturen maken gericht werk van het scheppen van randvoorwaarden om de (ervaren) ruimte door leraren te versterken. Die aanpak zal ten minste gericht zijn op het organiseren van een structurele ontmoeting en onderlinge dialoog tussen besturen, schoolleiders en leraren. Schoolbesturen zijn aanspreekbaar op de ruimte die leraren krijgen voor professionalisering. Besturen nemen deze aspecten mee in hun jaarlijkse tevredenheidsonderzoek over de kwaliteit van het gevoerde personeelsbeleid (zie ambitie 6).

Meer en beter gekwalificeerde masteropgeleide leraren

De komende jaren wil de VO-sector de samenwerking met hogescholen en universiteiten en hbo- en wo-lerarenopleidingen intensiveren om de kwaliteit van het voortgezet onderwijs te verbeteren (zie ook ambitie 4, Partnerschap in de regio). Eén van de doelen daarbij is om het aantal masteropgeleide leraren substantieel te vergroten. OCW en VO-raad zijn van mening dat masteropgeleide leraren een belangrijke bijdrage leveren aan het verbeteren van de prestaties van hun leerlingen. Vergrijzing heeft daarnaast tot gevolg dat de komende jaren een grote groep eerstegraads leraren het beroep gaat verlaten. Daarmee komt de kwaliteit van het onderwijs onder druk te staan. Bovendien zijn op middelbare scholen meer masteropgeleide leraren nodig vanwege complexere onderwijs- en schooltaken. Het vergroten van het aantal masteropgeleide docenten geeft ten slotte ook een impuls aan het creëren van ‘lerende organisaties’ in het VO, aangezien deze docenten een extra bijdrage kunnen leveren aan het verbinden van samenwerking, leren en onderzoek.

Kwaliteitsafspraken

- OCW en VO-besturen dragen (in samenwerking met de lerarenopleidingen) bij aan het verhogen van het gemiddelde opleidingsniveau en een vergroting van de kwaliteit van startende en zittende leraren in de sector, onder meer door hen de mogelijkheid te bieden een hoogwaardige opleiding op masterniveau te volgen. Ook wordt ingezet op meer academisch geschoolde leraren voor de klas, vooral in de tekortvakken en in de bovenbouw van het vwo (onder meer in het kader van het verbeteren van het academisch klimaat). In dat kader zetten OCW en VO-raad in op een versterkte inzet van de Lerarenbeurs.
- Besturen zetten via hun wervings-, selectie- en scholingsbeleid in op een mix van hbo- en wo-masteropgeleide docenten. In 2020 heeft 50% van alle leraren een afgeronde masteropleiding.³¹ Over de opbouw van dit percentage over de onderwijssoorten (vwo, havo, vmbo en praktijkonderwijs) maken OCW en VO-raad in de zomer van 2014 aanvullende afspraken, gebaseerd op een representatieve nulmeting.
- Om voor het vwo de wetenschappelijke benadering van de lesstof door docenten te stimuleren zoals beoogd in de motie-Duisenberg c.s.³², is een substantiële verhoging nodig van het percentage wo-masteropgeleide leraren in de bovenbouw van het vwo (met uitzondering van docenten lichamenlijk opvoeding en kunstonderwijs). We zetten in de periode tot 2020 het percentage in op een verhoging van circa 60% nu naar 80-85%.³³

³¹ Momenteel ligt dit percentage op 37%.

³² Tweede Kamer, vergaderjaar 2013–2014, 33 750 VIII, nr. 21.

³³ Op basis van de representatieve nulmeting (2014) beoordelen OCW en VO-raad de betrouwbaarheid van deze streefwaarden: op basis daarvan kunnen beide partijen in onderling overleg besluiten tot een eventuele bijstelling van de genoemde percentages.

Besturen zetten via hun wervings-, selectie- en scholingsbeleid in op wo-masteropgeleide docenten voor de bovenbouw van het vwo.

- OCW neemt het initiatief om met lerarenopleidingen en VO-sector te komen tot een set van aanvullende en samenhangende maatregelen om meer masteropgeleide leraren op te leiden. Daarbij kan bijvoorbeeld worden gedacht aan het stimuleren van educatieve minorstudenten om een educatieve master te halen en het verruimen van de mogelijkheden om de Lerarenbeurs in te zetten. Ook het bieden van een tegemoetkoming in de studiekosten voor studenten die direct na het behalen van hun diploma een masteropleiding volgen in een tekortvak en waarbij de student een onderzoeksopdracht doet/stageplek heeft bij zijn of haar school, behoort tot de mogelijkheden.

Opleiden in de school: uitbreiding regionale voorzieningen en professionalisering

Het is belangrijk dat leraren, lerarenteam, schoolleiding en bestuur samen bouwen aan een lerende cultuur, waarin continu wordt gewerkt aan onderwijskwaliteit. Een belangrijke rol is daarbij ook weggelegd voor de samenwerking tussen scholen onderling, en voor de samenwerking met hbo- en universitaire lerarenopleidingen (zie ook ambitie 4, 'partnerschap in de regio'). Die samenwerking biedt kansen voor bijvoorbeeld het beter benutten van praktijkgericht onderzoek en de aansluiting tussen opleiding en praktijk.

OCW en VO-raad zijn het eens dat (academische) opleidingsscholen in het VO een betekenisvolle rol spelen bij de versterking van de samenwerking tussen scholen en (universitaire) lerarenopleidingen rond schoolontwikkeling, het opleiden en ontwikkelen van leraren voor het VO en onderzoek. De argumenten om substantieel bij te dragen aan de kwaliteit van (academische) opleidingsscholen, hangen direct samen met de doelstelling om scholen tot 'professionele leergemeenschappen' te laten ontwikkelen. De versterking van de samenhang binnen scholen tussen opleiden, professionaliseren en het op professionele ontwikkeling gerichte personeelsbeleid (zie ook ambitie 6), is de basis van de kwalitatieve impuls voor opleiden in de school. Het perspectief van een meer geïntegreerde benadering van de professionalisering van leraren biedt goede mogelijkheden om het leren, onderzoeken en opleiden en schoolontwikkeling te verbinden.

Kwaliteitsafspraken

VO-raad en OCW willen een kwalitatieve impuls geven aan de opleidingsinfrastructuur van de scholen die deelnemen aan bestaande (academische) opleidingsscholen. Daarnaast willen wij binnen het beschikbare budget komen tot een substantiële uitbreiding van het aantal opleidingsscholen in het voortgezet onderwijs, leidend tot minimaal 2200 en zo mogelijk 4000 extra structurele opleidingsplaatsen in 2020. Daardoor bestendigen en versterken wij de bestaande opleidingsinfrastructuur van scholen die (nog niet) zijn aangesloten.

Ambitie 6. Toekomstbestendigheid organiseren: koppeling van onderwijs- en personeelsontwikkeling

De versterking en borging van de professionaliteit van leraren, schoolleiders en bestuurders is een belangrijke sleutel tot het verder verhogen van de kwaliteit van het onderwijs. Diverse,

recent verschenen studies wijzen op de noodzaak van een kwaliteitsslag als het gaat om de professionaliteit én professionalisering van zowel leraren (onvoldoende beheersing basis- en complexe vaardigheden, startbekwaamheid, niet altijd zicht op sterke en zwakke punten; onvoldoende collegiale feedback) als schoolleiders (effectiviteit en kwaliteit van professioneel leiderschap).³⁴ Voortdurende en gerichte professionalisering is noodzakelijk om toekomstbestendig onderwijs en de school als inspirerende leeromgeving voor leerlingen adequaat vorm te kunnen geven.

Daarnaast draagt professionalisering van leraren, schoolleiders en bestuurders bij aan het vergroten van het vermogen van scholen om te anticiperen op maatschappelijke ontwikkelingen. Door krachtig in te zetten op een structurele koppeling tussen onderwijs-, school- en personeelsontwikkeling, beogen OCW en VO-raad het voortgezet onderwijs beter toe te rusten om inhoud te kunnen geven aan een brede vorming voor alle leerlingen, eigentijds onderwijs en partnerschap in de regio. Bovendien levert het een bijdrage aan de aantrekkelijkheid van werken in het voortgezet onderwijs.

De VO-sector zet het organiseren van toekomstbestendig onderwijs kracht bij door het versterken van de expliciete koppeling ervan met zowel de professionele ontwikkeling van leraren, schoolleiders en bestuurders als het strategisch HR-beleid.

Koppeling professionele ontwikkeling leraren en schoolleiders aan onderwijsambities

Het verbinden van opleiding, professionele ontwikkeling en schoolontwikkeling is een belangrijke randvoorwaarde voor de onderwijskundige ontwikkeling van scholen en daarmee voor de kwaliteit van de sector. Onderwijskundige vraagstukken zoals talentbenutting, gepersonaliseerd leren en kwaliteitsbevordering kunnen alleen door goed opgeleide docenten worden gerealiseerd, die zich, naast een gedegen opleiding, ook voortdurend professioneel blijven ontwikkelen. Werken als leraar, schoolleider of bestuurder in het voortgezet onderwijs is veeleisend. Daarom vinden wij het belangrijk om van leraren, schoolleiders en bestuurders te vragen om zich voortdurend te blijven ontwikkelen.³⁵

Leraren

Uit de eerder in dit Sectorakkoord beschreven ontwikkelingsrichting vloeit een aantal ambities voort dat betrekking heeft op de professionalisering van leraren:

a. Professionalisering: inhoudelijke domeinen

Voor het vormgeven van eigentijds onderwijs en de brede taakstelling van het onderwijs is het cruciaal dat leraren beschikken over voldoende kennis en vaardigheden om talenten uit te dagen en te differentiëren in de klas.³⁶ Om adequaat om te kunnen gaan met verschillen tussen leerlingen en het onderwijs af te stemmen op verschillen tussen leerlingen, is het onontbeerlijk dat leraren zowel de basis- als complexe vaardigheden beheersen. Uit onderzoek van de Inspectie blijkt dat het merendeel van de leraren op dit moment de complexe vaardigheden nog niet toont; een kleine groep leraren beheerst ook de basisvaardigheden niet. Bovendien bestaan er op deze gebieden nog grote verschillen

³⁴ Hattie 2009 (*Visible Learning; a Synthesis of over 800 Meta-analyses Relating to Achievement*); Onderwijsraad 2013 (*Kiezen voor kwalitatief sterke leraren*), Inspectie van het onderwijs 2013a (*Onderwijsverslag 2011/2012*), 2013b (*Professionalisering als gerichte opgave*), 2014 (*De kwaliteit van schoolleiders in het basisonderwijs, speciaal onderwijs en voortgezet onderwijs*).

³⁵ Hiermee sluiten OCW en VO-raad aan bij het pleidooi van de Onderwijsraad, *Een smalle kijk op onderwijskwaliteit* (2013).

³⁶ Zie ook Kamerbrief *Plan van aanpak toptalenten 2014 – 2018* (d.d. 10 maart 2014).

tussen en binnen scholen.³⁷ Besturen en scholen zetten daarom de komende jaren in op het versterken van zowel de basis- als complexe vaardigheden van docenten. In het bijzonder wordt daarbij ingezet op opbrengstgericht werken (talentbenutting) en het omgaan met verschillen (excellentie, passend onderwijs) door zowel startende als ervaren leraren.

Daarnaast vragen de verdergaande informatisering van samenleving en onderwijs om goede randvoorwaarden om vorm en inhoud te kunnen geven aan een flexibel en uitdagend curriculum, maatwerk en gepersonaliseerd leren. Leren en onderwijzen met ICT vraagt om kennis en vaardigheden van docenten om in het onderwijs met ICT te werken en om het toepassen van passende didactische aanpakken. In dat kader vinden OCW en VO-raad het belangrijk om in te zetten op het versterken van de ict-kennis en vaardigheden van leraren om met digitale leermiddelen te werken en pedagogisch-didactische veranderingen in de klas vorm te geven ('e-didactiek').

Kwaliteitsafspraken

- In 2020 beheersen alle leraren in het VO de basisvaardigheden en de complexe vaardigheden.
- In 2020 beschikken alle leraren in het VO over voldoende basiskennis en -vaardigheden op het gebied van ICT en e-didactiek.
- Besturen geven in het kader van school- en onderwijsverbetering in hun professionaliseringsbeleid en in samenspraak met leraren prioriteit aan het verbeteren van de kennis en (complexe) vaardigheden op het gebied van opbrengstgericht werken, aan het signaleren van en omgaan met verschillen tussen leerlingen en aan het versterken van didactische ict-kennis en vaardigheden.

b. Begeleiding van startende leraren

De noodzaak tot begeleiding van startende leraren is tweeledig: enerzijds moet deze gericht zijn op het voorkomen van uitval uit het beroep, anderzijds op het doorgroeien in bekwaamheden (waaronder de beheersing van basisvaardigheden in de praktijk, binnen maximaal drie jaar) en professioneel functioneren in de school.³⁸ Wanneer een nieuwe leraar direct wordt opgenomen in het team en vanuit goed personeelsbeleid wordt begeleid, wordt hij in staat gesteld om vanaf het begin zijn vaardigheden en kennis verder te verdiepen en geleidelijk ontwikkelen. OCW en VO-raad hebben de ambitie dat alle startende leraren gestructureerde en professionele begeleiding krijgen en de begeleiding borgen.

Kwaliteitsafspraken

- Schoolbesturen zorgen – waar mogelijk in samenwerking met lerarenopleidingen – dat startende leraren een effectief inwerk- en begeleidingsprogramma volgen. Een adequaat begeleidingsprogramma voor startende leraren maakt structureel deel uit van het strategisch HR-beleid van besturen en scholen.

c. Professionele ontwikkeling docenten vmbo

De invoering van de nieuwe beroepsgerichte programma's in het vmbo vraagt van scholen en docenten om een heroriëntatie op het aanbod en inhoud van het beroepsgerichte vmbo:

³⁷ Inspectie van het Onderwijs (2013), *Onderwijsverslag 2011/2012*.

³⁸ Zie W. van de Grift et al. 'Begeleiding van beginnende leraren in het beroep. Raamplan voor regionaal te starten projecten' (2013), p.4.

een aanbod dat past bij de eigen visie op onderwijs. Dat vraagt om een bijscholing gericht op bekwaamheidsonderhoud van docenten in zowel de actuele beroepspraktijk als in de profielen en keuzedelen die de school aanbiedt.

Niet alleen de bekwaamheid, maar ook de bevoegdheid van docenten van de beroepsgerichte programma's in het vmbo vergt aandacht. Voor een deel van de beroepsgerichte programma's ontbreekt een aanbod van adequate lerarenopleidingen: deels vanwege het specifieke beroepsgerichte karakter, deels vanwege het feit dat lerarenopleidingen deze opleidingen niet rendabel kunnen aanbieden in verband met de geringe hoeveelheid studenten.

In het licht van de ambities om het aantal onbevoegde docenten te minimaliseren en de registratie van leraren in het lerarenregister, maken OCW en VO-raad – in samenspraak met Stichting Platforms Vmbo – afspraken over de wijze waarop huidige en toekomstige docenten beroepsgerichte vakken vmbo een passende bevoegdheid kunnen halen. In deze afspraken wordt ook recht gedaan aan de pabo-opgeleide docenten die in de onderbouw van het vmbo en praktijkonderwijs werken.

Het vergroten van het aantal masteropgeleide leraren (zie ambitie 5) en de functiemix (door besturen vooral ingezet voor bovenbouw havo en vwo) zijn maatregelen die in geringe mate worden benut voor het vmbo. Met afspraken in dit Sectorakkoord willen besturen en scholen een gerichte impuls geven aan de ontwikkeling van vmbo-docenten.

Kwaliteitsafspraken

- Alle vmbo-docenten beschikken – in het licht van de invoering in 2016 van de nieuwe beroepsgerichte vmbo-programma's – in 2020 over kennis van de actuele beroepspraktijk en de opleidingsmogelijkheden hiervoor in het vervolgonderwijs. In 2017 voldoet minimaal 50% van de leraren hieraan. Voor beroepsgerichte docenten gaat het daarbij specifiek over de beroepspraktijk van de nieuwe profielen. Voor overige vmbo-docenten (bijvoorbeeld tl en avo-vakken) gaat het om actuele kennis van een bredere beroepspraktijk gericht op het begeleiden van leerlingen bij hun keuze/ LOB.
- De vmbo-scholen en docenten maken gebruik van een aanbod aan advisering, ondersteuning en scholing om de nieuwe programma's beleidsrijk in te kunnen voeren.
- De vmbo-scholen (beroepsgericht en TL) hebben een uitwisselingsprogramma voor docenten met het bedrijfsleven en het mbo (in de vorm van gastlessen, bedrijfs- of schoolbezoeken of docentenstages).
- OCW en VO-raad komen tot afspraken over de condities en wijze waarop on- of onderbevoegde vmbo-docenten in de beroepsgerichte vakken een passende bevoegdheid kunnen halen.

Het *lerarenregister* is het sluitstuk van het proces van de voortdurende professionele ontwikkeling van leraren, met als doel dat alle leraren in het voortgezet onderwijs bevoegd en blijvend bekwaam en met de juiste kwalificaties voor de klas staan.

Kwaliteitsafspraken

- *Lerarenregister*. Het eigenaarschap van het register berust bij de beroepsgroep leraren. De VO-raad levert een bijdrage aan de doorontwikkeling en verankering van het lerarenregister in het voortgezet onderwijs. Schoolbesturen stimuleren dat leraren hun professionaliseringsactiviteiten vastleggen in het Lerarenregister. Voorwaarde is dat deze

afspraken deel uitmaken van een meerjarig, in een tripartiet overleg overeengekomen programmaplan. Daarin worden complementaire rollen en verantwoordelijkheden van overheid, de beroepsgroep leraren en werkgevers erkend en beschreven.³⁹ Onderdeel van de afspraken is ook dat het lerarenregister wordt verbonden aan het school- en werkgeversperspectief en door werkgevers betekenisvol wordt ingebed binnen het strategisch HR-beleid.

- *Bevoegdheid:* Om de kwaliteit van de lessen en het onderwijs te borgen, willen we dat alle lessen worden gegeven door daartoe bevoegde en gekwalificeerde leraren. Daarom spreken wij af dat alle schoolbesturen on- en onderbevoegde docenten in de gelegenheid stellen om binnen de in de cao vastgelegde termijn de betreffende bevoegdheid te halen via gerichte bij- en nascholing. Met betrekking tot de bevoegdheid van docenten beroepsgerichte vakken in het vmbo worden afspraken op maat gemaakt. De intentie blijft er op gericht dat uiteindelijk elke leerling les krijgt van een bevoegde docent.
- Daarnaast neemt de VO-sector het initiatief om de monitoring en verantwoording over bevoegdheden van het personeel te verbeteren. Registratiegegevens en bevoegdheidsgegevens worden beter inzichtelijk gemaakt en worden aangewend bij het tegengaan van onbevoegd lesgeven.

Schoolleiders en bestuurders

Toegenomen wensen, eisen en verwachtingen en meer ruimte voor besturen en scholen om eigen keuzes te maken, stellen meer en hogere eisen aan de professionaliteit van schoolleiders en schoolbestuurders. Voor een goede en duurzame onderwijskwaliteit zijn goed opgeleide, professionele schoolleiders en bestuurders onontbeerlijk. OCW en VO-raad vinden dat op iedere school bekwame (eindverantwoordelijk) schoolleiders werkzaam moeten zijn. Effectieve schoolleiders⁴⁰ en bestuurders zijn in staat om binnen de school een gezamenlijke visie en richting te creëren (waaronder de aansturing van het professioneel handelen van leraren; onderwijskundig leiderschap, kennis van curriculumontwikkeling in het kader van gepersonaliseerd leren, verandermanagement), een coherente organisatie (o.a. financiën en bedrijfsvoering, personeelsbeleid) ten behoeve van het primaire proces te realiseren; samenwerking, leren en onderzoeken te stimuleren en strategisch om te gaan met de omgeving.⁴¹ Schoolleiderschap is een vak dat ten minste vraagt om zekere basiskennis en -vaardigheden op al deze onderdelen. Bestuurders dienen toegerust te zijn om hun maatschappelijke verantwoordelijkheid en hun bestuurlijke taak in een snel veranderende samenleving te vervullen. OCW en VO-raad willen ook de komende jaren blijven investeren in de professionele ontwikkeling van schoolleiders en bestuurders, ondersteund door de VO-academie.⁴²

Kwaliteitsafspraken

- Er wordt een door de sector en beroepsgroep gedragen beroepsstandaard schoolleiders ontwikkeld. Mede op basis daarvan werken schoolleiders systematisch aan hun bekwaamheid en bekwaamheidsonderhoud en leggen dit vast in een schoolleidersregister VO (onder regie van en gedragen door de beroepsgroep

³⁹ OCW en VO-raad verwachten dat hierover in het voorjaar van 2014 definitieve afspraken over gemaakt kunnen worden tussen overheid, beroepsgroep leraren en werkgevers.

⁴⁰ Onder schoolleiders verstaan we hier middenmanagers en schoolleiders (zie voor definitie *Beroepsprofiel schoolleider VO*, 2013).

⁴¹ *Beroepsprofiel schoolleider VO* (2013).

⁴² Zie ook Inspectie van het Onderwijs (2014), *De kwaliteit van schoolleiders*.

schoolleiders). Dit register wordt in 2015 ingericht en is uiterlijk 1 januari 2016 operationeel. Een dergelijk register is geen doel op zich, maar een belangrijk instrument dat wordt ingezet om voortdurende professionele ontwikkeling te stimuleren.

- Besturen besteden in hun professionaliseringsplan aandacht aan leidinggevendend. Schoolleiders worden gestimuleerd en gefaciliteerd om te werken aan hun bekwaamheid en professionele ontwikkeling. Deze kan worden vormgegeven via zowel formele- als non- en informele vormen van leren (zoals leernetwerken van schoolleiders en trajecten voor coaching en peer review).
- Elke school heeft en gebruikt een degelijk inwerk- en begeleidingsprogramma voor startende schoolleiders dat onderdeel uitmaakt van het strategisch personeelsbeleid.
- De Code Goed Onderwijsbestuur voor de VO-sector wordt door alle schoolbesturen onderschreven en nageleefd.
- Lerend bestuur: OCW en VO-raad vinden het van belang dat bestuurders elkaars expertise en ervaringen benutten om hun bestuurskracht te versterken. Bestuurders participeren in netwerken en/ of werken met collegiale visitatie. De VO-raad ondersteunt de bestuurders bij de totstandkoming van netwerken en vormen van collegiale visitatie en adequate opleidingstrajecten voor bestuurders.⁴³

Koppeling van HR-beleid aan strategische doelen onderwijs

Diverse recente onderzoeken hebben laten zien dat besturen en scholen in het voortgezet onderwijs nog veel kunnen winnen bij een samenhangende inzet en koppeling van HR-beleid aan de strategische, onderwijskundige doelen die zij nastreven.⁴⁴ Om de doelen voor de professionele ontwikkeling van leraren (zie ook ambitie 5, 'ruimte voor leraren binnen scholen met een professionele leercultuur') en schoolleiders effect te laten hebben op toekomstbestendig onderwijs voor elke leerling, is versterking van het strategisch HR-beleid van besturen en scholen een noodzakelijke voorwaarde.

OCW en VO-raad stimuleren de versterking van het strategisch en samenhangend HR-beleid van besturen en scholen. Een belangrijk uitgangspunt is dat besturen en scholen de principes voor goed HR-beleid en de koppeling van HR-beleid aan de doelen van scholen op lokaal niveau uitwerken, passend bij de eigen ontwikkelingsfase en schoolcontext. Daarnaast vinden wij het belangrijk dat HR-beleid en -instrumentarium (zoals gesprekkencyclus, strategische personeelsplanning, professionele ruimte en zeggenschap; opleiding en ontwikkeling, loopbaanontwikkeling en het bieden van carrièreperspectieven aan leraren) op orde zijn en structureel worden toegepast door besturen en scholen.

Kwaliteitsafspraken

- De schoolleiding verantwoordt zich intern over de gerealiseerde onderwijskwaliteit⁴⁵ en presenteert daarbij ook de resultaten van een jaarlijks tevredenheidsonderzoek onder het personeel over de kwaliteit van het gevoerde personeelsbeleid. In die interne verantwoording maakt de schoolleiding tevens duidelijk op welke wijze zij via het HR-beleid en in samenspraak met docenten stuurt op het realiseren van de onderwijskundige doelen van de school.

⁴³ Dit voornemen maakt deel uit van het *Plan van aanpak Versterken Bestuurskracht*, dat in 2014 wordt ontwikkeld door de VO-raad.

⁴⁴ Onderwijsraad (2013), *Kiezen voor kwalitatief goede docenten*; Inspectie van het Onderwijs (2013), *Jaarverslag 2011/2012*.

⁴⁵ Deze ambitie sluit aan op het *Toezichtskader VO 2013* van de Inspectie van het Onderwijs.

- Besturen en schoolleiders zorgen ervoor dat met elk personeelslid jaarlijks een functioneringsgesprek wordt gevoerd waarin tijd, geld en wijze van professionalisering wordt vastgesteld. In het functioneringsgesprek worden met docenten ook afspraken gemaakt over de beheersing en ontwikkeling van de complexe vaardigheden.
- Besturen en scholen maken jaarlijks afspraken met docenten over de beheersing en ontwikkeling van hun basis- en complexe vaardigheden en de inzet van tijd en geld hiervoor (zie ook ambitie 5). Dit maakt deel uit van het HR-beleid van scholen.
- Om uitdagend onderwijs voor elke leerling te kunnen realiseren (onder meer maatwerk, differentiëren in de klas, zie ambitie 1), kunnen besturen en scholen klassenassistenten inzetten. OCW stelt hiervoor financiële middelen beschikbaar. De inzet van klassenassistenten kan daarnaast een bijdrage leveren aan het verminderen van de ervaren werkdruk onder docenten in het voortgezet onderwijs.
- Versterking van het personeelsbeleidsvoerend vermogen van schoolleiders: schoolleiders en middenmanagers hebben in toenemende mate een centrale rol met betrekking tot de aansturing van personeel en het HR-beleid. Om die verantwoordelijkheid waar te kunnen maken, investeren besturen in het vergroten van de bekwaamheid die schoolleiders nodig hebben om strategisch (HR-)beleid te ontwikkelen, implementeren, monitoren en bij te stellen.

III. Rekenschap en verantwoording

De beweging naar toekomstbestendig onderwijs en verdergaande professionalisering van scholen vergt aanpassing van het huidige sturings- en verantwoordingsinstrumentarium. We hebben nieuwe instrumenten nodig om de kwaliteit van onderwijs in brede zin te ijken en te vergelijken. We kunnen het onderwijs van morgen immers niet langer beoordelen langs de kwaliteits- en opbrengstenlat van gisteren. De inrichting van het extern toezicht en de gebruikte kwaliteitsindicatoren hebben op dit moment grote invloed op de wijze waarop scholen invulling geven aan het onderwijs.

Ambitie 7. Nieuwe verhoudingen in verantwoording en toezicht

Het beste recept voor goede resultaten is een hoge mate van autonomie van besturen en scholen gecombineerd met het afleggen van publieke verantwoording, zo toont onderzoek aan.⁴⁶ De sleutel voor een 'goede school' ligt besloten in de school zelf: in de schoolcultuur en in de houding van toezichthouders, medezeggenschap, schoolleiding en docenten.⁴⁷ In een cultuur ook waar tegenspraak gestimuleerd wordt en waar medezeggenschap van ouders en leerlingen – als direct betrokkenen – vanzelfsprekend is. Besturen en scholen in het VO – vertegenwoordigd door de VO-raad – werken aan de versterking van bestuurskracht, onder meer aan de hand van een plan van aanpak dat in 2014 verder wordt ontwikkeld.

⁴⁶ Webbink, D, Wolf, I., Woessmann, L., Elk, R. van, Minne, B. en Van der Steeg, M. 2009, *Wat is bekend over de effecten van kenmerken van onderwijsstelsels?* Literatuurstudie, CPB Document 187; OECD (2011), *Lessons from PISA for the United States, Strong Performers and Successful Reformers in Education*, OECD Publishing.

⁴⁷ Vergelijk het gezamenlijk advies van VO-raad, andere sectororganisaties en bonden, 'Goede medezeggenschap'. Dit advies wordt in 2014 voorgelegd aan de ALV van de VO-raad. Bij instemming gaat de VO-sector er tot eind 2015 mee aan de slag, waarna het initiatief wordt geëvalueerd.

Onderwijskwaliteit hangt in sterke mate samen met het interne kwaliteitsbewustzijn op alle niveaus: op docenten-, team-, school- en bestuursniveau. De belangrijkste uitdaging is dan ook om met interne *checks and balances* een intrinsieke leer- en verbetercultuur tot stand te brengen binnen scholen. Alle professionals zijn eigenaar van hun onderwijskwaliteit en hebben een belangrijke rol bij het elkaar aanspreken op en verbeteren van de onderwijskwaliteit. Voor het ontstaan van een interne ‘verbetercultuur’ en het versterken van de horizontale verantwoording is het essentieel dat leraren, scholen en besturen zelf heldere maatstaven kunnen formuleren voor goede onderwijskwaliteit.

In het licht van deze ontwikkelingen gaan bestuurders, schoolleiders en docenten de verantwoording over onderwijskwaliteit meer in eigen hand nemen. Dat betekent dat systemen en werkwijzen voor interne verantwoording en toezicht worden versterkt. Van besturen en scholen mag verwacht worden dat zij goed functionerende systemen van kwaliteitszorg inrichten om de kwaliteit te waarborgen. Het is de taak van besturen om inzichtelijk te maken dat ze de goede dingen doen en dat ze deze dingen goed doen. Om besturen in staat te stellen een goed financieel beleid te kunnen ontwikkelen is een eenvoudige en transparante bekostigingsstructuur van belang. Een transparante horizontale verantwoording gaat daarbij hand in hand met een open dialoog tussen direct betrokkenen: leerlingen, ouders, toeleverend en afnemend onderwijs, het regionale bedrijfsleven en andere relevante belanghebbenden.

Toezicht vormt in het verlengde daarvan het sluitstuk van de verantwoordingsketen en is gericht op het vormen van een (eind)oordeel over de uitkomsten van het onderwijs, met eventuele sancties als de kwaliteit onder de maat is. Deze positie van de Inspectie – als uitvoerend orgaan van dat toezicht – is geborgd in de Grondwet. De taak van de Inspectie ligt echter breder, zoals het voornemen tot de ontwikkeling naar gedifferentieerd en stimulerend toezicht laat zien.⁴⁸ Het streven van OCW en de VO-raad is erop gericht dat naarmate de horizontale verantwoording leidt tot duurzame – en door de Inspectie gevalideerde – kwaliteitsborging, het verticale toezicht terughoudender wordt ingezet.

Om te voorkomen dat leerlingen onderwijs krijgen dat onder de maat is, gaan we het kwaliteitsbesef bij zwakke en zeer zwakke scholen en bij scholen die zich in de risicozone bevinden, nadrukkelijk versterken. Het doel is om te voorkomen dat er scholen zijn met onvoldoende kwaliteit, en aan te sturen op snelle verbetering bij scholen waar dit al wel het geval is.

Met het voldoen aan de basiskwaliteit alléén zijn we er nog niet. Het streven naar goed onderwijs voor elke leerling moet in de genen van elke docent, schoolleider en school zitten. Alleen door het versterken van het onderling leren en de *professionele dialoog* kan er sprake zijn van een constante kwaliteitsborging en onderwijsontwikkeling met als motto: ‘goed worden, goed blijven’.⁴⁹

Kwaliteitsafspraken

- De VO-sector maakt afspraken over de versterking van de positie van horizontale verantwoording met ruimte voor initiatieven vanuit de sector om de kwaliteit te

⁴⁸ *Toezicht in Transitie*, brief van het ministerie van Onderwijs aan de Tweede Kamer (d.d. 28 maart 2014).

⁴⁹ Vergelijk *De schoolleider in dialoog. Over de professionele gespreksvoering in de school en de rol van de schoolleider*. KPC Groep (2014), in opdracht van onder andere OCW en de VO-academie.

verbeteren, zoals collegiale consultatie, intervisie, peer review, visitaties en eigen vormen van accreditatie, e.d. Vervolgens zullen OCW en de VO-raad afspreken dat naarmate de horizontale verantwoording meer effect sorteert en leidt tot duurzame – door de Inspectie gevalideerde – kwaliteitsverbetering en -borging, het verticale toezicht verminderen.

- Een cruciale randvoorwaarde voor de versterking van horizontale verantwoording is transparantie. De VO-sector neemt verantwoordelijkheid voor een toegankelijk, compleet en betrouwbaar Vensters VO. Alle scholen doen mee aan Vensters VO. In 2015 wordt er een onderzoek gehouden onder ouders naar de bekendheid van en de tevredenheid over Schoolkompas.
- De Inspectie zorgt in afstemming met OCW, de VO-raad en andere relevante partijen voor een toezicht- en waarderingskader dat streng is op de waarborgfunctie en uitnodigt tot *vernieuwing en ontwikkeling* en het bieden van kansen aan leerlingen. In samenhang hiermee komt er een – door de sector zelf geïnitieerd – programma gericht op het versterken van de intrinsieke leer- en verbetercultuur van de school. Dat programma – dat in eerste instantie in de vorm van een pilot wordt uitgevoerd onder scholen met veel verbeterpotentieel – is bij uitstek gericht op het leren van en met elkaar: dat geldt voor docenten, voor schoolleiding en besturen, voor de eigen school en collega-scholen onderling. Alle scholen kunnen gebruik maken van dit programma. Het Nationaal Regieorgaan Onderwijsonderzoek (NRO) wordt betrokken bij het onderzoek naar de kwaliteit en validiteit van het programma.
- De Inspectie ontwikkelt in overleg met de VO-raad een nieuwe methodiek voor het berekenen van opbrengsten die (meer) recht doet aan de complexe opdracht van de school en gebruik maakt van absolute normering. OCW en VO-raad analyseren de gevolgen van de invoering van de eindtoets PO. Vervolgens zal de Inspectie in overleg met de VO-raad, OCW en andere relevante partijen bepalen op welke wijze basisschooladviezen worden gebruikt bij het bepalen van de opbrengsten van het voortgezet onderwijs. Ook onderzoeken OCW, VO-raad en de Inspectie de mogelijkheid om ‘doorstroomsucces in het vervolgonderwijs’ als indicator op te nemen in de opbrengstenbeoordeling van de inspectie (zie hiervoor ook de doorstroommonitor bij ambitie 3).
- VO-raad en OCW maken – in afstemming met de Inspectie – afspraken over de ontwikkeling van instrumenten die de brede kwaliteit, de sociale kwaliteit en de leerwinst die leerlingen en scholen boeken inzichtelijk en vergelijkbaar maken.
- De kwaliteitsaspecten uit het waarderingskader passend onderwijs – dat onderdeel uitmaakt van het toezichtkader op de samenwerkingsverbanden passend onderwijs PO en VO – wordt in overleg met het veld geobjectiveerd en op basis van de opgedane ervaringen in 2016 geëvalueerd en waar nodig bijgesteld.
- Scholen maken in hun meerjarenbeleidsplan inzichtelijk welke kwaliteitsdoelen zij nastreven, leggen hierover verantwoording af en gaan in gesprek met direct belanghebbenden over de vraag in welke mate zij deze doelen hebben gerealiseerd.
- In 2015 onderzoeken de VO-raad en OCW/ DUO in overleg met Schoolinfo op welke wijze de beschikbaarheid en het gebruik van informatie ten behoeve van de kwaliteitszorg(cyclus) van scholen en besturen blijft aansluiten op de ambities van de sector. Daarnaast wordt nagegaan welke *good practices* op dit gebied kunnen worden uitgewisseld en op welke wijze nieuwe ontwikkelingen en ambities kunnen worden gerealiseerd.

- Alle VO-scholen werken in 2020 opbrengstgericht, dat wil zeggen dat scholen planmatig en systematisch werken aan de verbetering van hun opbrengsten.
- De effectiviteit van het onderwijs kan toenemen door goed zicht te hebben op waar precies leergroei mogelijk is bij elke individuele leerling. De VO-raad en OCW onderkennen daarom het belang van de ontwikkeling van een instrument dat de leraar en de leerling kunnen helpen bij het verkrijgen van dit inzicht; de diagnostische tussentijdse toets is hier op gericht. De VO-raad ondersteunt de ontwikkeling van deze toets, die niet ingezet zal worden om scholen te beoordelen op hun resultaten maar gericht is op gebruik in de school. Daarbij is een stevig draagvlak voor de toets bij de scholen zeer belangrijk. Tegelijkertijd moet de toets specifiek ingezet worden bij juist die scholen waar dit het meest noodzakelijk is.
- Het aantal zeer zwakke (0,6%) en zwakke (9,5%)⁵⁰ afdelingen daalt substantieel. De afdelingen met het predicaat 'zeer zwak' verbeteren zich binnen één jaar; de afdelingen met het predicaat 'zwak' verbeteren zich binnen twee jaar. De betreffende afdelingen maken gebruik van een intensief en effectief verbeterprogramma.
- Voor scholen/afdelingen met het predicaat 'basisarrangement' die over veel verbeterpotentieel beschikken, start in 2015 een pilot. De scholen die deelnemen aan deze pilot kunnen gebruik maken van een effectief verbeterprogramma, dat tot doel heeft dat de betreffende scholen/afdelingen zich binnen drie jaar verbeteren.
- De administratieve lasten van besturen en scholen worden verminderd door de uitvoering van de *Aanpak regeldruk onderwijs*.⁵¹
- OCW en de VO-raad werken samen aan een vereenvoudigd bekostigingsmodel. In 2014 zal een eerste uitwerking van dit model gereed zijn.

IV Ondersteuningsstructuur

In dit sectorakkoord hebben de VO-raad - als vertegenwoordiger van de sector VO - en het ministerie van OCW afspraken gemaakt over prioriteiten, doelstellingen, maatregelen en investeringen in het voortgezet onderwijs in de periode tot en met 2017. De gemaakte kwaliteitsafspraken stralen ambitie uit en dragen bij aan de juiste condities om deze ambities te kunnen realiseren. Onderdeel hiervan is een kwalitatief hoogstaande, tijdelijke ondersteuning voor de scholen, die direct bijdraagt aan het realiseren van de in dit sectorakkoord gemaakte kwaliteitsafspraken.

Het doel van de ondersteuningsstructuur is om een ontwikkeling te versnellen door een sectorbrede aanpak, waardoor op sectorniveau kennis ontwikkeld en gedeeld kan worden. Ook beoogt de structuur scholen en schoolleiders op een laagdrempelige manier en op basis van de eigen behoefte te ondersteunen bij het realiseren van de kwaliteitsafspraken.

De ondersteuningsstructuur is gebaseerd op de volgende principes en afspraken:

- De ondersteuning is tijdelijk van aard en wordt georganiseerd als er geen alternatief op de markt is of er nog geen duidelijk sectoraal kader is voor beoordeling van het ondersteuningsaanbod op de markt.

⁵⁰ Onderwijsverslag 2012/2013, Inspectie van het Onderwijs, stand per 01-09-2013.

⁵¹ Zie hiervoor ook: <http://www.tweedekamer.nl/vergaderingen/commissievergaderingen/details/index.jsp?id=2013A05059>

- De ondersteuning sluit aan bij de behoefte van het veld, op het gebied van professionalisering, digitalisering en het organiseren van maatwerk voor leerlingen.
- De VO-raad zal samen met zijn leden komen tot een inhoudelijke invulling van de ondersteuning, waarbij ingezet zal worden op bijvoorbeeld de VO-academie, VO-content, Leerling2020, het Doorbraakproject ICT, Zomerscholen, (academische) opleidingsscholen, School aan Zet (SaZ) en het project 'Leren Verbeteren'.
- Ten aanzien van SaZ is afgesproken dat tot en met het einde van de huidige beschikking (eind 2015) het gezamenlijke opdrachtgeverschap van de VO-raad en het ministerie van OCW zal worden versterkt. De resterende periode van de huidige overeenkomst met SaZ zal worden gebruikt om te beoordelen wat voor type ondersteuning er na 2015 nog nodig is.
- De VO-raad en OCW maken in 2015 nadere afspraken over hoe de ondersteuning vanaf 1 januari 2016 vorm krijgt. De middelen ten behoeve van de ondersteuningsstructuur bij het sectorakkoord zullen door het ministerie van OCW door middel van een meerjarige bundelbeschikking aan de VO-raad beschikbaar worden gesteld. De middelen voor het continueren van de ondersteuning via School aan Zet maken – tot en met 2015 – geen onderdeel uit van de investering zoals deze is opgenomen in de financiële paragraaf. Indien SaZ na 2015 wordt gecontinueerd, zullen de gelden hiervoor via de bundelbeschikking aan de VO-raad ter beschikking worden gesteld of worden toegevoegd aan de lumpsum.
- De inhoudelijke regie op de ondersteuning ligt bij de VO-raad. Jaarlijks worden de inhoudelijke doelstellingen afgestemd met het ministerie van OCW en vindt verantwoording plaats over de doelmatige inzet van middelen.

Bijlage I Monitoring

Dit akkoord kent kwaliteitsafspraken die we in 2017 dan wel in 2020 willen realiseren in het voorgezet onderwijs. De resultaten en de voortgang gaan we periodiek monitoren op sectorniveau en schoolniveau. Het totaal van al die inspanningen op scholen moet aantoonbaar bijdragen aan het behalen van de landelijke doelen. In 2014 wordt de beginsituatie vastgesteld, zo mogelijk op basis van bestaande gegevens. Voor de meeste afspraken is al een nulmeting uitgevoerd.

De Tweede Kamer wordt in 2017 en 2020 geïnformeerd over de voortgang van de uitvoering van dit akkoord.

De monitoring is gebaseerd op de volgende uitgangspunten en afspraken

- OCW en VO-raad voeren de regie over de voortgang op de afspraken uit het Sectorakkoord en maken nadere afspraken over de wijze waarop deze gemonitord worden.
- In het voorjaar van 2016 houden we een eerste meting. Deze wordt vóór de zomer van 2016 afgerond. Op basis van de geboekte voortgang zal bepaald worden welk deel van de financiële middelen toegevoegd wordt aan de lumpsum van de instellingen.
- In 2017 en in 2020 wordt opnieuw gemeten welke afspraken zijn gerealiseerd. Hierbij wordt gekeken naar de mate waarin scholen en besturen voortgang boeken op de kwaliteitsafspraken van het sectorakkoord en wat de voortgang is op landelijk niveau.
- De monitoring op schoolniveau doet recht aan de eigen keuzes en accenten van scholen. Scholen zullen de schoolspecifieke uitwerking en operationalisering van de gezamenlijke ambities vastleggen in hun schoolplan. Het schoolplan is onderdeel van de reguliere verantwoordingscyclus op scholen. Op deze wijze is schoolontwikkeling in het kader van dit Sectorakkoord ingebed in de reguliere kwaliteitsontwikkeling van een school en wordt bij de bestaande systematiek aangesloten.
- Voor verantwoorde en effectieve aanwending van publieke middelen zijn transparantie en verantwoording vanzelfsprekend. Verantwoording over de gemaakte analyses en keuzes, de gepleegde inspanningen, geboekte resultaten en uitgaven, wordt daarom eerst en vooral op schoolniveau afgelegd. Scholen maken zelf – via Vensters VO - inzichtelijk welke kwaliteitsdoelen zij nastreven en leggen hierover verantwoording af aan direct belanghebbenden in welke mate zij deze doelen hebben gerealiseerd. Daarmee wordt zoveel mogelijk aangesloten bij de reguliere verbeterprocessen in de scholen.
- Uitgangspunt bij de verschillende elementen van de monitoring is minimale extra administratieve lasten voor scholen en besturen. Daarbij wordt zo veel mogelijk gebruik gemaakt van bestaande metingen en het meervoudig gebruiken van gegevens.

Bijlage II Financiële paragraaf

1. Toekomstbestendig onderwijs		instrument	2015	2016	2017	2018
1.1	Uitdagend onderwijs voor elke leerling		24	38	43	43
		prestatiebox	24	38	43	43
1.2	Verminderen zittenblijven		9	9	9	9
	- verminderen zittenblijven dmx zomerscholen	subsidie (1)	9	9	9	9
	(1) Na 2016 zullen deze middelen inzakken in de prestatiebox of in de lumpsum					
1.3	Lerende sector		50	55	56	58
		prestatiebox	27	30	31	33
	- werkdrukverlichting door inzet klassenassistenten	lumpsum	21	21	21	21
	- intensivering ondersteuningsstructuur voor aanpak continu verbeteren (40%)	subsidie	2	4	4	4
	<i>Totaal prestatiebox</i>		<i>51</i>	<i>68</i>	<i>74</i>	<i>76</i>
	Totaal		83	102	108	110
2. Professionele scholen		instrument	2015	2016	2017	2018
2.1	Basisvaardigheden startende leraren - complexe vaardigheden - bevoegd en permanent bekwaam		92	93	125	153
		prestatiebox	87	88	120	148
	- ICT-ondersteuning	subsidie	5	5	5	5
2.2	Meer en beter gekwalificeerde masteropgeleide leraren		32	49	75	75
		prestatiebox	10	18	43	43
	- tegemoetkoming studiekosten	subsidie	3	3	3	3
	- uitbreiding (academische) opleidingsscholen	subsidie	4	8	8	8
	- verhoging budget Lerarenbeurs + 2 uur extra vervangingsvergoeding	subsidie	15	20	21	21
2.3	Professionalisering schoolleiders en bestuurders		31	31	31	31
		prestatiebox	28	28	28	28
	- professionalisering schoolleiders en bestuurders	subsidie	3	3	3	3
	<i>Totaal prestatiebox</i>		<i>125</i>	<i>134</i>	<i>191</i>	<i>219</i>
	Totaal		155	173	231	259
	<i>Totaal sectorakkoord</i>		<i>238</i>	<i>275</i>	<i>339</i>	<i>369</i>
Totaal van de beschikbare middelen			2015	2016	2017	2018
inzet huidige prestatiebox			151	153	153	153
inzet Regeerakkoord middelen			33	68	118	148
inzet Begrotingsakkoord 2014 (excl. passend onderwijs)			54	54	68	68
totaal			238	275	339	369

Toelichting op de tabel

Bovenstaande tabel is als volgt opgebouwd. Er is een tweedeling gemaakt tussen 'toekomstbestendig onderwijs' en 'professionele scholen'. Het onderdeel 'Toekomstbestendig onderwijs' kan globaal worden gekoppeld aan de ambities 1 tot en met 4 en ambitie 7 uit het sectorakkoord.

Het onderdeel "Professionele scholen" hoort vooral bij de ambities 5 en 6. Beide elementen zijn weer verder opgesplitst in specifiekere onderwerpen als 'verminderen zittenblijven'. Steeds is per onderdeel te zien of het geld via de prestatiebox of de lumpsum direct naar de scholen gaat, of dat het een subsidie betreft die niet direct naar (alle) scholen gaat. Het is de bedoeling dat een deel van deze subsidies uiteindelijk wel naar scholen gaat die er gebruik van willen maken, bijvoorbeeld in het geval van academische opleidingsscholen. Met betrekking tot de subsidie voor zomerscholen geldt dat de pilots in de zomer van 2015 en de zomer van 2016 verder worden uitgerold. De hiervoor beschikbare middelen worden in die jaren in de vorm van een subsidie verstrekt. Afhankelijk van de dan bereikte resultaten zullen de middelen vanaf 1 januari 2017 worden toegevoegd aan de regeling prestatiebox dan wel aan de lumpsum van de scholen.

Onderaan de tabel is de herkomst van de middelen te zien. Een deel betreft de huidige prestatiebox, Een ander deel betreft middelen die beschikbaar zijn gekomen vanuit het NOA. Deze middelen zijn afhankelijk van de invoering en het tijdpad van de ombuigingsmaatregelen uit het Regeerakkoord, die betrekking hebben op OCW. Het derde deel betreft de middelen uit het Begrotingsakkoord 2014. Het betreft dan specifiek de gelden in het kader van 'meer en betere handen in de klas en het voorkomen van zittenblijven'. De middelen uit het begrotingsakkoord die betrekking hebben op de generieke toevoeging aan de lumpsum én de middelen die betrekking hebben op passend onderwijs (waardoor er €29 mln. extra wordt toegevoegd aan de lumpsum van de samenwerkingsverbanden po en vo) zijn niet in bovenstaand overzicht opgenomen. De oploop van de middelen wordt tranchegewijs beschikbaar gesteld.